Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός ὑψώνεται ἅμα δείξῃ πώς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΟΝΙΑ Ζ'. ✱ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 12 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1909 ✱ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2 ✱ ΑΡΙΘΜΟΣ 339

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ. Ἀλ. Φωτιάδη—Ἀνοιχτὰ μυστικά.
ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Ἡ κούλια τἀκροπόταμου (τέλος).
» » Σοσιαλισμὸς καὶ γλώσσα.
Σ. ΣΚΙΠΗΣ. Ἀπὸ τὸν «Ἀλήτη» σκίτσα.
ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ. Τὸ χέρι τῆς Μοίρας.
ΤΟΥΡΚΟΜΕΡΙΤΗΣ. Σερὶ καὶ Σύνταγμα.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Λ. Παλαμᾶς, Μέλπω, Μελικέρτης.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Ἡ μερίδα τοῦ ρωμέϊκου ἔθνους, ποὺ ἔχει ἀγκαλιάσει τὴ δημοτικὴ γλώσσα κι ἀγωνίζεται γιὰ τὸ μόρφωμά της καὶ τὴν ἐπικράτησή της, εἶχε ὡς τὸ στερνὸ τὴν πίστη πὼς μόνο αἴτιο τῆς στασιμότητας τῆς ρωμέϊκης ζωῆς εἶναι ἡ ψεύτικη γλώσσα, ἡ καθαρέβουσα ποὺ ἐμποδίζει τόσο στὸ σκολιὸ ὅσο καὶ σὲ ὁλάκερη τὴν κοινωνικὴ ζωὴ τὴ φυσικὴ ἀνάπτυξη τοῦ πνεύματος. Πρώτος ὁ συγραφέας τοῦ «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος» διατύπωσε τὴ γνώμη πὼς ἡ ψεύτικη γλώσσα δὲν εἶναι τὸ καθαυτὸ αἴτιο τῆς στασιμότητας, μὰ κι αὐτὴ ἕνα ἀπ' τὰ φαινόμενα τῆς στασιμότητας, δὲν εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῆς «συγχυσμένης ψυχολογίας» τῆς ρωμέϊκης κοινωνίας, μὰ μόνο «ἕνα σύμπτωμα, ἕνα μέρος ὁλόκληρου ἱστορικοῦ οἰκοδομήματος. ποὺ εἶναι ἡ κεντρικὴ αἰτία καὶ πηγὴ τοῦ κακοῦ.» Ὅσο τοῦτο στέκει στεριά, εἶπε, κ' ἡ καθαρέβουσα θὰ βασιλέβη· ὁ ἀγώνας τῶν δημοτικιστῶν θὰ μένη μάταιος σχεδὸν ὅσο χτυπάει μόνο τὸ σύμπτωμα καὶ δὲ γυρίζει τὸ πελέκι του κατὰ τὴν κεντρικὴ αἰτία. Ἡ κυριαρχούσα τάξη, ποὺ διάλεξαν οἱ δημοτικιστὲς γιὰ ἔδαφος τῆς προπαγάντας τους, δὲν ἔχει κανένα συμφέρο κι ὄρεξη νὰκούση τὴ φωνή τους; γιατὶ ἡ ἀμάθεια, ὅπου βαστάει τὸ λαὸ ἡ καθαρέβουσα, τῆς δίνει τὴν περίσταση νὰ τὸν ἐκμεταλλεύεται ἀνετότερα;νὰ τὸν κυριαρχὴ μὲ λιγότερο κόπο. Φυσικοὶ σύμμαχοι τῶν δημοτικιστῶν δὲν εἶναι οἱ ἀνώτερες τάξες τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ οἱ κατώτερες, ἐκεῖνες ποὺ πράματις ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν ἀμάθεια καὶ ποὺ θὰ εἶναι ἕτοιμες νὰ ἐπαναστατήσουν ἐναντίο τῆς κυριαρχούσας τάξης καὶ νὰ γυρέψουν καλλιτέρεψη τῶν ὅρων τῆς ζωῆς τους. Ἔτσι τὸ γλωσσικό μας ζήτημα ἀπὸ γραμματικὸ κ' αἰσθητικὸ καὶ τὸ πολὺ ἐκπαιδευτικὸ γίνεται πλατύτερα πολιτικοκοινωνικὸ ζήτημα κ' ἡ λύση του δένεται σφιχτότερα μὲ τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν ὕπαρξη ὅλης τῆς ρωμέϊκης κοινωνίας. Καὶ μὲ τὸ πνεύμα αὐτὸ κάλεσε ὁ συγραφέας τοῦ «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος» τοὺς δημοτικιστές, σὰ ζωντανότερα στοιχεῖα τοῦ ἔθνους ποὺ εἶναι, νἀφίσουν τὴν οὐτοπιστικὴ ὡς τὰ τώρα ταχτική τους καὶ νὰ κατεβοῦν σ' ἐδαφικότερο κοινωνικὸν ἀγώνα, νἀναλάβουν τὴ ριζικὴ ἀναμόρφωση τῆς ρωμέϊκης κοινωνίας. Γίνετε δημοκρατικότεροι, μὰς φώναξε, ἐνδιαφερθῆτε γιὰ τὸν κατώτερο λαό, σπουδάστε τὶς ἀνάγκες του, κατεβῆτε σ' αὐτὸν νὰ τὸν ξυπνήσετε, νὰ τὸν ἀναπτύξετε, νὰ τὸν διοργανώσετε καὶ τότε θὰ ἐπιβληθῆ ἀναγκαστικὰ τὸ μεταχείρισμα τῆς ζωντανῆς γλώσσας καὶ τότε ἀντὶ νὰ κοροϊδέβεστε καὶ νὰ κυνηγιέστε ἀπ' τὴν κυρίαρχη τάξη, κκθὼς σήμερα, θὰ ἐπιβληθῆτε σ' αὐτή, σέρνοντας πίσω σας ὁλάκερες κοινωνικὲς τάξες, θὰ γένετε ἰσχυρὴ δύναμη κοινωνικὴ καὶ θὰ μπορῆτε νἀχετε ἐπιρροὴ στὸ ἐπίσημο καθεστός.

Αὐτὰ ὁ Σκληρός. Καὶ τόντις ἕνα μέρος ἀπ' τοὺς δημοτικιστές, ποὺ μέσα τους δὲ νίκησαν τὴ λογικὴ τὰ ἀστικὰ ψυχόρμητα, γύρισε τὴν προσοχή του στὸν κατώτερο λαὸ κ' ἕνα πνεύμα δημοκρατικότερο ἄρχισε νὰ φυσάη στὶς τάξες μας, ταιριαστὸ κιόλα μὲ τὸ πνεύμα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς γλωσσικῆς ἐπανάστασης, ποὺ ἡ φωνή του πολλὲς φορὲς προτίτερα ἀντιλάλησε κηρύχτρα τῆς ἐλευτερίας καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης σ' αὐτὲς τὶς στήλες.

Πόσο σωστὸς καὶ φωτινὸς ἦταν ὁ γνωρισμὸς ποὺ ἔκαμε ὁ Σκληρὸς τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος μας δὲν ἄργησε νὰ πιστοποιηθῆ ἀπ' τὴν πεῖρα. Δὲν πέρασαν πολλοὶ μῆνες καὶ τὸ πρώτο ρωμέϊκο φύλλο, ποὺ βγῆκε νὰ ὑπερασπιστῆ τὰ ἐργατικὰ δικαιώματα στὸν τόπο μας, ὁ «Ἐργάτης» τοῦ Βόλου, παρουσιάστηκε γραμένο στὴ δημοτική. Κ' ἦταν φυσικό Ἡ δημοτικὴ εἶναι ἡ μόνη γλώσσα ποὺ καταλαβαίνει ὁ ἐργατικὸς λαός. Οἱ δημοτικιστές, ὅσοι δηλ. ἀπ' αὐτοὺς μπόρεσαν νὰ πνίξουν μέσα τους τὰ ψευτοαριστοκρατικὰ ἰδανικά, ἔτρεξαν νὰ βοηθήσουν τὴν ἐφημερίδα αὐτή, ὅπως μποροῦσε καθένας τους. Σὲ λίγο, ἅμα κηρύχτηκε στὴν Τουρκιὰ τὸ σύνταγμα, νέο φύλλο σοσιαλιστικὸ στὴ Σμύρνη βγῆκε καινούρια ἀπόδειξη τῆς ἰδέας πὼς γλωσσικὸ καὶ κοινωνικὸ πρόβλημα εἶναι ἕνα καὶ τὸ ἴδιο πράμα στὸ ἔθνος μας καὶ πὼς δημοτικιστικὸς κ' ἐργατικὸς ἀγώνας πηγάζουν ἀπ' τὴν ἴδια αἰτία καὶ θἀκολουθήσουν ἀναγκαστικὰ τὸν ἴδιο δρόμο.

Ὁ Στέφανος Ραμὰς στὴν πολεμικὴ ποὺ ἔκαμε ἐναντίο τῆς ἰδέας αὐτῆς τοῦ συγραφέα τοῦ «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος» πάσκισε νἀποδείξη τὸ ἀντίθετο κ' ἦρθε στὸ συμπέρασμα πὼς μπορεῖ κανένας νἄναι δημοτικιστὴς καὶ νὰ μὴν εἶναι σύνωρα καὶ σοσιαλιστής. Ποιός εἶπε τὸ ἐναντίο; Μὲ τὴ διαφορὰ πὼς μετραθέτει τὸ ζήτημα ἀπὸ κεῖ ποὺ τὸ ἔβαλε ὁ Σκληρὸς καὶ τὸ γυρίζει στὴν οὐτοπιστικὴ ταχτικὴ ποὺ ἀκολούθησε ὡς τὰ τώρα. Ὁ συγραφέας τοῦ «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος» εἶπε καὶ τόνισε πὼς ἡ δημοτικὴ γλώσσα μπορεῖ νὰ γένη τὸ φυσικὸ ὄργανο μόνο τῶν λαϊκῶν τάξεων καὶ μόνο ὡς τέτιο ὄργανο κοινωνικοῦ ἀγώνα μπορεῖ νὰ ἐπιβληθῆ μιὰ μέρα στὴν κοινωνία ὁλάκερη μὲ τὴ νίκη τῶν τάξεων ποὺ θὰ τὴν κάμουν ὄργανο τους. Ἡ κυριαρχούσα σήμερα τάξη δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ τὴν κάμη δικό της ὄργανο, δὲν ἔχει τὸ συμφέρο νὰ «ἐκχυδαϊστή». Πὼς ὁ ἀστός, ποὺ θὰ τύχη νἄναι δημοτικιστής, θὰ προτιμήση νὰ μένη ἡ βασιλεία τῆς καθαρέβουσας παρὰ νὰ νικήση ἡ δημοτική, ἂν πρόκειται νὰ νικήση τοῦτη μὲ τὸ πέσιμο τῆς ἀστικῆς κυριαρχίας, εἶναι βέβαια κατιτὶς αὐτονοούμενο στὴν ἀστικὴ ψυχολογία καὶ ποὺ ἡ ντόμπρα ὁμολογία τοῦ Ραμὰ τὸ δείχνει φῶς φανάρι. Μὰ ὁ Σκληρὸς δὲν ἀποταθηκε στοὺς δημοτικιστὲς τοὺς συντηρητικούς, τοὺς ἀντιδραστικοὺς ἀδιάφορα ἀπὸ ποιούς λόγους, μὰ στοὺς δημοτικιστές, ποὺ ὄντας ἱκανοὶ νὰ νιώσουν τὴν ἀλήθεια τοῦ γνωρισμοῦ ποὺ ἔκαμε στὸ ζήτημα μας, εἶναι σύνωρα κι ἄξιοι «νἀπαλλαχτοῦν ἀπὸ μερικὲς μπουρζοαδικὲς ἕξεις καὶ προλήψεις», σ' ἐκεῖνους δηλ. ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ νικήσουν τἀστικὰ ψυχόρμητά τους καὶ νὰ πάψουν νἄναι «τἀσυνείδητα θύματα τοῦ συντηρητικοῦ πνεύματος τῆς φυλῆς μας», σ' ἐκεῖνους πού, ὅπως τὸ αἴσθημά τους εἴτε ἡ σκέψη τοὺς ὁδήγησε νὰ νιώσουν πὼς ἡ πρόοδο τοῦ ρωμέϊκου ἔθνους εἶναι στὴν ἐπικράτηση τῆς δημοτικῆς γλώσσας, ἔτσι ἡ ἴδια πνευματικὴ ἢ ψυχικὴ τους δύναμη μπορεῖ νὰ τοὺς κάμη νἀναγνωρίσουν πὼς κ' ἡ κοινωνικὴ πρόοδο τοῦ ἔθνους δὲν εἶναι στὸ γύρισμα σὲ περασμένα καὶ ὑπερζημένα καθεστότα, μὰ στὸ φυσικὸ ξετύλιμα τῆς σημερνῆς κοινωνίας σὲ νέα μορφὴ κι ὀργάνωμα, ἀνάλογα μὲ τὶς τάσεις ποὺ ὁδηγᾶν στὴν πρόοδο καὶ τὶς κοινωνίες τῶν ἄλλων ἐθνών. Ὁ δημοτικιστὴς λοιπόν, ποὺ θὰ κάμη τὸ γνωρισμὸ αὐτὸ στὴν κοινωνία, θἀγκαλιάση τὸν κοινωνικὸ ἀγώνα μὲ διπλὸ σκοπὸ μὲ τὴ λαχτάρα τῆς κοινωνικῆς προόδου καὶ μὲ τὴ λαχτάρα τῆς νίκης τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Κι ἀποτάθηκε ὁ συγραφέας τοῦ «Κοινωνικοῦ ζητήματός μας» κατὰ πρώτο λόγο στοὺς δημοτικιστὲς μὲ τὴν πεποίθηση πὼς αὐτοὶ ποὺ στάθηκαν ἄξιοι νὰ λευτερωθοῦν ἀπὸ μιὰ πρόληψη,εἶναι ἀξιότεροι ἀπὸ κάθε ἄλλον νἀπαλλαχτοῦν κι ἀπ' ἄλλες, νὰ τιναξουν εὐκολότερα τὸ βάρος τῆς

συντηρητικής παράδοσης πού πνίγει τήν κοινωνική μας πρόοδο.

Καί τόντις ἔτσι τό νόησαν κι ὅσοι ἀπ' τούς δημοτικιστές προσχώρησαν στή σοσιαλιστική ἰδέα, ἤ ἀγκάλιασαν ἁπλῶς τήν κοινωνική πρόοδο ὄξω ἀπ κάθε ὅρο κι ὀνομάτισμα. Ὁ συγγραφέας τού «Κοινωνικού μας ζητήματος» τούς βοήθησε δηλ. νά οὐν τό βάθος τού γλωσσικού ζητήματος καί νά γνωρίσουν τό μοναχό πραμματικό δρόμο, πού μπορεί νά φέρη στή λύση του. Ἡ ἰδέα, πώς ἡ γλωσσική μεταρύθμιση μπορεί νά ἐπιβληθή στό ἐπίσημο καθεστώς ἀπό δυνάμεις πού θά βγούν μέσα ἀπ' τήν κυρίαρχη τάξη τού ἔθνους, μπορεί νά πή κανένας πιά πώς ἀνήκει στό περασμένο κ' οἱ συντηρικότεροι ἀκόμα ἀπ' τούς δημοτικιστές εἶδαν πώς κύριος φορέας τής γλωσσικής ἀναμόρφωσης μπορεί νά γένη μόνος ὁ λαός καί τόνομα τού στερνού πήρε καί τόργανο τών συναδέρφων μας τής Πόλης, τών ὄχι ἀπ' τούς ριζοσπαστικότερους στίς κοινωνικές ἰδέες ἀναμεταξύ μας. Μ' ἕνα λόγο οἱ δημοτικιστές στό σύνολό τους δείχτηκαν ὁ ζωντανότερος καί προοδευτικότερος παράγοντας τής σύχρονης ρωμέϊκης κοινωνίας, καθώς τούς ἀναγνωσε ὁ ἐπαναστάτης συγγραφέας τού «Κοινωνικού μας ζητήματος».

Ἐδώ εἶναι λοιπόν τό ζήτημα κι ὄχι ἐκεί πού θέλησε νά τό μετατοπίση ὁ φίλος μου Ραμάς. Σοσιαλιστής καί δημοτικιστής εἶναι βέβαια δυό ἔννοιες ξεχωριστές. Συμπέφτουν σέ ἀνθρώπους, πού τό αἴσθημα εἴτε ἡ σκέψη τους τούς κάνει ἐπαναστάτες κατά δυό καθεστώτων πολέμιων τής προόδου, χωρίζονται σέ ἀνθρώπους πού οἱ ἴδιοι ἤ κι ἄλλοι λόγοι τούς φέρνουν μόνον ὡς τόν ἕνα γνωρισμό. Μαζί ὅμως μέ τό χωρισμό τών δυό ἐννοιών ἀρχινάει κ' ἡ οὐτοπία. Καθώς εἶναι ἀνεδαφικός ὁ δημοτικιστής πού γυρέβει τή νίκη τής ἰδέας του μέσα σέ μιά κοινωνική τάξη, πού ἔχει ἀντίθετο συμφέρον ἀπ' τήν ἐπικράτηση τής δημοτικής γλώσσας, ἔτσι εἶνε ἀνεδαφικός κι ὁ σοσιαλιστής πού πολεμάει γιά τή διάδοση τής σοσιαλιστικής ἰδέας μέ τήν καθαρέβουσα. Κατανταέει σάν τόν ἀριστοκρατικό δημοτικιστή, μάλιστα ἀκόμα πιό χειρότερα. Γιά τόν στερνόν ὁ λαός δέν ὑπάρχει· τού εἶναι στό τέλος ἀδιάφορο ἄν θά μορφωθή αὐτός, ἤ μάλλον τόν θέλει ἀμόρφωτο, γιατί ἔτσι κυριαρχοῦν εὐκολότερα οἱ ἄριστοι καί βέλτιστοι. Γιά τούτους μόνο γνιάζεται κι ἄν θέλη τή ζωντανή γλώσσα, τή θέλει γιά νά κάμη ζωτικότερη τήν ταξη τους. Γιά τό σοσιαλιστή ἀντίθετα ὑπάρχει μόνο ὁ λαός, σάν ὁ μόνος πού δύνεται νά φέρη μέ τό ἀνύψωμά του ἕνα ἀνύψωμα καί τής κοινωνίας ὅλης. Κι ὅμως κατεβαίνει στό λαό, παίρνοντας ὄργανό του ἀκριβῶς τή γλώσσα, πού ὁ κυρίαρχος τού λαοῦ τήν ἔχει γιά νά τόν κρατάη στό σκότος. Ἄν τήν ἔχει ἐπίτηδες ἤ ὄχι, δέν τό ξετάζω ἐδώ. Φτάνει πώς ὁ ἀγώνας γιά νά κρατηθή ἡ καθαρεβουσα εἶναι ἀγώνας τής ἀστικής τάξης. Κι ὁ σοσιαλιστής, πού ἔρχεται νά πολεμήση αὐτή τήν τάξη, παίρνει στά χέρια του ἕνα ἀπ' τά ὅπλα τής κυριαρχίας της καί πάει νά πολεμήση τόν ἐχθρό μ' αὐτό. Ψυχολογία ἀληθινά ἀλλόκοτη, πού φαίνεται νάχη δυό ἀφορμές. Ἤ ὁ σοσιαλιστής δέν ἔχει ἀπαλλαχτή ἀπ' τήν πρόληψη πώς ἡ καθαρέβουσα μπορεί νά γένη ζωντανή γλώσσα, ἤ φοβούμενος τήν πρόληψη τής δημοτικής γλώσσας, πού εἶναι ἁπλωμένη στή ρωμέϊκη κοινωνία, δίνει τόπο τής ὀργής καί πασκίζει νά συμβιβαστή μέ τό καθεστώς γιά νά μή φανή ἐπαναστάτης σέ ὅλα. Κ' οἱ δυό περιστάσεις τυπικά χαραχτηριστικά τών οὐτοπιστικών κλίσεων τού ρωμέϊκου πνεύματος. Γιατί ὅσο οὐτοπικό εἶναι τό νά πιστεβη ἄνθρωπος στόν εἰκοστόν αἰώνα πώς μπορεί νά ἐπικρατήση μιά γλώσσα ψεύτικη, μιά γλώσσα πού δέν πηγαζει ἀπ' τή ψυχή τού λαοῦ καί δέν ταιριάζεται μέ τις ἀνάγκες του, ἄλλο τοτο οὐτοπικό εἶναι καί τό νά θέλη κανείς νά τήν κάμη ὄργανο λαϊκοῦ κινήματος, πού ἀπ' τή ἴδια φύση του ἀπαιτεί τό μεταχείρισμα μιάς γλώσσας νοητής ἀπό τά πλήθη, πού γυρέβει νά βάλη σέ κίνηση.

Κ' ἤθελα νά ρωτήσω τούς σοσιαλιστές τού «Μέλλοντος» καί τής «Κοινωνιολογικής Ἑταιρίας», πού ἀγκάλιασαν τήν ψόφια γλώσσα γιά ἕνα ζωντανό κίνημα: Ἀπευθύνεται ἡ κραυγή τους στό λαό ἤ στίς κυρίαρχες τάξεις; Ἄν στό λαό, πώς θα τούς νιώση αὐτός, σάν τού μιλοῦν σ' ἕνα κατασκεβασμα, ἀκατανόητο κι ἀπό πολλούς ἀκόμα πού ἀπό ὑλική ὑπεροχή ἀνήκουν στήν κυριαρχοῦσα τάξη; Πώς ἡ πρόληψη τους, ὅτι μπορεί νά γένη γλώσσα ζωντανή τό ψοφίμι τής καθαρεβουσας, τούς ὁδηγάει τόσο μακριά ὥστε νά παραγνωρίζουν τήν πραγματικότητα, δέν τό πιστέβω. Γιατί εἶναι τόσο καθαρή ἡ πραγματικότητα πώς ὁ ἐργάτης δέν τήν καταλαβαίνει τήν καθαρέβουσα. [illegible] τό οὐσιωδέστερο γιά ἕναν προπαγαντιστή μιάς ἰδέας [illegible] τό νά τόν νιώση ἐκείνος πού πρόκειται νάγκαλιάση τήν ἰδέα αὐτή. Γιά τό σοσιαλιστή τό πρώτο εἶναι νά μπορέση νά φωτίση τόν ἐργάτη γιά τή σημερνή του θεση, γιά τίς ἀφορμές πού τόν ἔφεραν καί κρατοῦν σ' αὐτή τή θεση, νά τού ἐξηγήση νά καταλάβη καθαρά τίς ἀφορμές αὐτές καί νά τού δόση νά νιώση καθαρότερα μέ ποιά μέσα θά μπορέση νά καλιτερέψη τή θέση του. Αὐτό ὅμως εἶναι δυνατό νά γένη μέ τή γλώσσα πού μεταχειρίζονται οἱ ρήτορες τής «Κοινωνιολογικής Ἑταιρίας» κ' οἱ συντάχτες τής σοσιαλιστικής ἐφημερίδας; Ἤθελα νά ξέρω πόσοι ἀπ' τούς ἐργάτες, πόσοι ἀκόμα ἀπ' τούς ἔστωντας πιό μορφωμένους μικροαστούς, μανάβιδες, ψωμάδες, παπουτσίδες κλπ., πού θέλουν νά βάλουν ἀνάκατα σέ κίνηση ἡ ἑταιρία κ' ἡ ἐφημερίδα, εἶναι σέ θέση νά καταλάβουν καθαρά τά κύρια ἄρθρα τής δεύτερης ἤ τίς προκηρύξεις τής πρώτης; Ἄν δέν τά καταλαβαίνουν λοιπόν ἐκεῖνοι πού χρειάζεται νά τά καταλάβουν, τότε ποιό λόγο ἔχει ἡ προπαγαντα; Γιατί δέν τό πιστέβω ναναι ἡ πρόθεσή τους νά κηρύξουν τό σοσιαλισμό στίς λεγόμενες ἀναπτυγμένες τάξες, πολύ λιγότερο στούς καθαρεβουσιάνους πλουτοκράτες, δηλ. δέ μού ἐπιτρέπεται νά τό πιστέψω ἀπ' τό περιεχόμενο τών ἄρθρων, πού εἶναι καθαρα ἐναντιο μέ τά συμφέροντα τών κυριαρχών τάξεων. Ἤξέρν ἄν θέλουν νά διαδόσουν τό σοσιαλισμό στήν ἀστική ταξη κι ἀπ' αὐτό ὁ φοβος τους μή τύχη καί σκοντάψουν στήν πρόληψη κατά τής ζωντανής γλώσσας, πού εἶναι ἁπλωμένη στήν ταξη αὐτή. Μά τότε γυρνάμε στήν Ἑλλαδα ἐμεῖς μισόν αἰώνα πίσω, στους καιρούς δηλ πού ἡ σοσιαλιστική ἰδέα ἤταν οὐτοπία, ξεχωρισμένη ἀπό τό ἐργατικό πρόβλημα. Ἄν οἱ ἀθηναῖοι σοσιαλιστές μένουν σ ἐκεινο τό στάδιο τού σοσιαλισμού, τί λογο ἔχουν τότε τά συγγράμματα τού Μάρξ καί Ἔγγελς πού γεμίζουν ἄδικα μ' αὐτά τίς στήλες τής ἐφημερίδας τους;

Μά θά μού πούν· ἡ ἀντιδημοτικιστή ἰδέα δέν εἶναι ἁπλωμένη μόνο στήν κυρίαρχη ταξη, μά καί στίς κατώτερες καί σ' αὐτές ἀκόμα τίς ἐργατικές κ' ἕνα ἀπότομο ἀνταμωμα τής σοσιαλιστικής μαζί μέ τή δημοτικιστική ἰδέα θά ἔκανε ἀποκρουστική τήν πρώτη στούς ἐργατες κ' ἔτσι θα δυσκόλεβε τήν προπαγάντα της. Ἀλλά ρωτώ ξανά κ' ἐγώ: Εἶναι δυνατή ἡ σοσιαλιστική προπαγάντα μέ ἄλλη γλῶσσα ἔξω ἀπό τή ζωντανή, τή μόνη πού μπορεί νά νιώση ὁ ἐργάτης; Πώς σ' αὐτόν δέ θάβρη τήν ἀντίσταση, πού φανταζεται πώς θά βρή ὁ καθαρεβουσιάνος προπαγαντιστής τού σοσιαλισμού, τό ἀποδειξε ἡ ἀργατιά τοῦ Βόλου μέ τήν εὐνοϊκή ὑποδοχή πού ἔκαμε τής μητρικής της γλώσσας, πού υἱοθέτησε ὁ α'Ερ-

---

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Η ΚΟΥΛΙΑ ΤΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΥ*)

Ἡ Φρόσω δέ μιλεῖ, νά μήν ἀκούη ἡ γειτονιά καί δίνει στόν παπά τό δίφραγκο μαζί μέ τό πουκάμισο τῆς ἀδερφῆς νά τό διαβάση στάγιο Δήμα κι ἀνιεί ἅμα οἰκονομήσει δεύτερο τήν ἁγιά Μαρίνα ὄξω στάμπέλια, μήπως βοηθήση ἡ χάρη της τή συνονόματή της. Χαμένη εἶχε κ' ἡ Φρόσω τήν ἐλπίδα, ὡς τόσο πίστευε στοῦ θεοῦ τή δύναμη καί πίστευε ἀκόμα καί στό σόϊ. Ἄν ἔχασε ὁ ἀδερφός ἐδώ, ἡ πολη αὐτή δέν εἶν' κι ὁ κόσμος ὅλος κι ὁ φτόνος δέν εἶναι σ' ὅλον τόν κόσμο ὁ ἴδιος. Τήν ἴδια γνώμη εἶχε κ' ἡ Σακαμπένενα, πού ἅμα φέρν' ἡ Παναγιούλα πάλι κάνα λιάνωμα, βαζει κι αὐτή τήν τέχνη της νά ξαναφέρη τή Μαριώ στά σεστα της. Χαρά μεγάλη καρτερεῖ τήν κούλια, διαβασε στάστρι τοῦ βραδιοῦ καί τό κομπόδεσε. Ἡ θησαυρό, ἤ πλούσια νύφη θαβρ' ὁ Γεσίλας, σύντομα στόν καιρό κι ἀλαργινα στόν τόπο. Μιά ψύχα ἀϋτομονή μονάχα. Ποιός τούς φταίει; Πήγαν κ' ἔστειλαν στή Ζώριενα τή Χαραλάμπενα. Δέν ἔρχονταν σ' αὐτή, νάριχνε τῆς κορης, νάπαιρνε τά σοκάκια γιά τόν καπετάνιο, καθώς τόκαμε στή δεῖα γιά τόν τάδε καί στήν τάδε γιά τό δεῖνα.

Μά ἡ Μαριώ δέν ἤθελε νάκούτη τίποτε. Ἡ προσβολή, πού ἔγινε στό γένος τοῦ Κρανιά σ' αὐτή τήν πόλη, εἶν' ἀνεξιλέωτη Μόνο σάν ἔρθη κάποτε κάνα δεκάρικο ἀπ' τόν ἀδερφό, δέ σβύνει λίγες μέρες τό καντύλι καί παγαδιάζει καί τάνάθεμα σ' ὅλον τόν κόσμο.

Αὐτή εἶν' ἡ ζωή στήν κούλια τἀκροπόταμου. Μιά ἀχναδα ἐλπίδας ἔχει μείνει μόνο στήν ψυχή τῆς Κούλας. Μά ἀδύναμη κι αὐτή κ' ἕτοιμη να σβύση. Ἀφοῦ δέ φάνηκε καί πάλι ὁ ψάλτης της, κι ἄς ἔλειψε τό σκιάχτρο τάδερφοῦ, ἔρριξε ξανά τα βροχια στούς ὑπαξιωματικούς. Μα κ' ἐκεῖνοι ἄρια καί ποῦ καθίζουν τώρα ἀντίκρυ στό βελούχι. Μονάχα περνάν φρεσκαλασμένοι, καθώς πάντα, καί στρίβουν πέρα κατά τίς ἐλιές. Ὁ Φωτούλας Τηλιγαδας δέν ξέρει τί νά πῆ, πῶς νά ἐξήγηση γιατί τόν ἀρνήθηκαν οἱ μιά φορά συναδερφοί του. Τά βασιλικά καί τά περικοκλάδια ἀνθοῦν σάν παντα γύρα στη φρεντζάτα, οἱ ἀγγουριές καρπίζουν πίσω ἀπ' τήν κούλια στίς βραγιές, κ' ἡ ποταμιά δέν ἔπαψε νά κατεβαζη φρεσκο τό μαΐστρο.

«Ἐκεῖ δέ βλέπει», τοῦ λέει ὁ Κελεμένης, ὁ παπατζής τοῦ βελουχιοῦ, δείχνοντας ἔρμα τά παραθυρα τῆς κούλιας.

Ἔρμα αὐτά καί σκοτεινα, ἔρημο καί ρημαγμένο τό βελούχι. Τίποτε μαθητούδια ἄν ξεπέφ ουν πιά νά χαρτοπαίξουν μεσημεριάτικα κι ἀποβραδς μόνο οἱ δασκάλοι βγαίνουν νά δροσιστούν Ὅμως νέα γενιά καί συνομοταξία αὐτή δασκάλων. Ὄχι πώ. δέ μιλανε για γραμματική κι αὐτοί, ἤ πώς δέ βριζουν τόν Ψυχάρη, μά δέ θαρροῦν ὁλότελα ἀσυμβίβαστο μέ τό ἔργο τους νά ρίχνουν καί καμιά ματιά πρός τά παραθυρα τῆς κούλιας, νά ξεκοκαλίζουν στήν ἀστροφεγγιά κανα κοτόπουλο καί καποτε νά ξεκρεμάν καί τό μπουζούκι.

Ἡ Κούλα φούσκωσε στά μάγουλα τό στρώμα ἀπ' τό φκιασίδι κ' ἔβαλε ὅλη την πελια τη; τέχνη στά σγουρά. Τούτη τή φορά δέν τῆς γλυτονει ἕνας ἀπ' τούς δασκάλους Ὅτοιος ἀπ' αὐτούς, ὁ πρώτος πού θά ρίξη τά μάτια στά παράθυρα. Ἄς εἶν'

(*) Ἡ ἀρχή στό 326 φύλλο.

γάτης», καὶ μὲ τὸ φυσικὸ μεταχείρισμα τῆς γλώσσας αὐτῆς ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἐργάτες, ὅπου κι ἂν ἀκούστηκε ἡ φωνή τους. Ἀλλὰ ἀκόμα καὶ μὲ τὴν ὑπόθεση πὼς ἡ δημοτικὴ γλώσσα θάβρισκε ἀντίσταση στὴν πρόληψη τῶν ἐργατῶν καὶ τοῦ λαοῦ γενικά, ὅσο σκοπὸς τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι νὰ φωτίση τὰ πνεύματα, ὁ σοσιαλιστὴς δὲν ἔχει νὰ διστάξη μπροστὰ στὴν πρόληψη, μὰ ἔργο του εἶναι νὰ πασκίση νὰ τὴ σπάση καὶ νὰ τὴ σκορπίση. Ἡ ἴδια ἡ ἰδέα τοῦ σοσιαλισμοῦ δὲ βρίσκει λιγότερη ἀντίσταση στὴν ψυχολογία τοῦ ἐργάτη, τὴ νοθεμένη ἀπ' τὴν ἀστικὴ ἰδεολογία. Τὴν ἰδεολογία αὐτὴ νὰ ρίξη ἔχει τὸ σκοπὸ ἡ σοσιαλιστικὴ προπαγάντα κ' ἕνα μέρος ἀπ' αὐτὴ εἶναι κ' ἡ πρόληψη τῆς καθαρέβουσας. Ὅταν τὸ σοσιαλισμὸ τὸν ἐννοούμε σὰν κοινωνικὸ ἀγώνα, ποὺ βοηθάει τὴν οἰκονομικὴ ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας κι ὄχι σὰν πόθο εὐλαβὴ διόρθωσης τῆς κοινωνίας ἀπάνω σὲ ὑποκειμενικὰ σχέδια, ὅταν κατεβαίνομε νὰ πολεμήσομε τὸν ἀγώνα αὐτὸν σὲ ἔδαφος θετικό, πρακματικό, χρωστάμε νὰ πάρομε καὶ τὰ ὅπλα μας ἀπ' τὴν πραγματικότητα κι ἀπ' τὶς ἀνάγκες της κι ὄχι ἀπ' τοὺς ἀτομικούς μας πόθους, ὅπως ἕνας τέτιος ἴσως νάναι καὶ σὲ μερικοὺς σοσιαλιστὲς ἡ ἐπικράτηση τῆς καθαρέβουσας. Ἀναθρεμένοι μ' αὐτή, ὅπως εἶναι, δὲ μπόρεσαν νὰ σπάσουν τὴν πρόληψή της. Ἡ συνήθεια τοῦ παραδομένου νικάει μέσα τους καὶ τοὺς ὁδηγάει τὴ φαντασία νάπλόνη τὸ σκιάχτρο τῆς δημοτικῆς καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ ἐργάτη, ποὺ κατεβαίνουν νὰ φωτίσουν· ὁ τρόμος, ποὺ ἔχουν μὴν τυχὸν σκοντάψουν στὴν ἀστικὴ πρόληψη, τοὺς ἐμποδίζει νὰπαλλαχτοῦν κ' οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὴν πρόληψη. Μὰ ὅποιος κατεβαίνει στὸν κοινωνικὸ ἀγώνα, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ σπάση πρώτα τις δικές του προλήψεις, ὅταν μάλιστα αὐτὸς ὁ ἀγώνας εἶναι ἀδύνατος νὰ γίνη δίχως τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ μιὰ μεγάλη τέτια, ὅπως εἶναι κ' ἡ ἰδέα, πὼς μπορεῖ ἡ καθαρέβουσα νὰ ἐπικρατήση ὡς ζωντανὴ γλώσσα.

Κ' ἔτσι ἔχομε ἀπ' τόνα μέρος δημοτικιστὲς νὰ θέλουν νὰ ἐπιβάνουν τὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ στὴν κυρίαρχη τάξη, ἀπ' τἄλλο σοσιαλιστὲς νὰ γυρέβουν νὰ μορφώσουν, νὰ φωτίσουν καὶ νὰ κινήτουν τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ μὲ μιὰ γλώσσα ποὺ τούτα δὲν τὴ νιόθουν. Οὐτοπιστικὲς ταχτικὲς ποὺ ἔχουν κ' οἱ δυὸ τὴν ἀφορμή τους στὴ σφαλερὴ ἐκτίμηση τῆς πραγματικότητας, στὸ μὴ κατανόημα πὼς σοσιαλιστικὴ καὶ δημοτικιστικὴ ἰδέα εἶναι σφιχτὰ ἑνωμένες ἀπ' τὴ φύση τους. Κ' οἱ δυὸ πηγάζουν ἀπὸ ἀνάγκες τοῦ λαοῦ καὶ τείνουν στὸ ὑλικὸ καὶ ἠθικὸ ἀνύψωμά του. Ὁ λαὸς εἶναι ἀδύνατο νὰ μορφωθῆ δίχως τόργανο μιᾶς γλώσσας ποὺ πηγάζει ἀπ' τὴν ψυχή του κι ἀπὸ τὶς ἀνάγκες του, ἡ λαϊκὴ γλώσσα εἶναι ἀδύνατο νἀνυψωθῆ σ' ἐπίσημο ὄργανο δίχως πραγματικὴ λαϊκὴ κυριαρχία. Ὅσοι ἀπ' τοὺς δημοτικιστὲς ἔχουν λόγο νἀντιπαθοῦν τὴν τελευταία εἶναι φυσικὸ κ' ἐπόμενο νὰ τραβηχτοῦν ἀπ' τὸν ἀγώνα. Οἱ σοσιαλιστὲς ὅμως, ποὺ μόνη τους προσπάθεια καὶ τέλος εἶναι τὸ ἀνύψωμα τοῦ λαοῦ κ' ἡ ἀναγνώριση τῶν δικαιωμάτων του, εἶναι ὑποχρεωμένοι ἀπ' τὴν ἀνάγκη τῶν πραμάτων νἀγκαλιάσουν τὴ λαϊκὴ γλώσσα. Ἀλλιὼς ὁ ἀγώνας τους εἶναι μισὸς καὶ σχεδὸν μάταιος. Ὁ ἑλληνικὸς σοσιαλισμὸς θὰ τριγυρνάη στὴν οὐτοπία ὅσο δὲ γίνεται ἐδαφικὸς καὶ θετικὸς κοινωνικὸς ἀγώνας. Σὰν τέτιος χρειάζεται ἀναγκαστικὰ μιὰ γλώσσα ζωντανὴ γιὰ ὄργανο φωτισμοῦ τοῦ ἐργάτη καὶ τέτια γλώσσα εἶναι μόνο ἡ λαϊκή, ἡ δημοτική, ὅπως τὴ λέμε. Τὰ κλονίσματα κ' οἱ δισταγμοὶ τῶν ἀθηναίων σοσιαλιστῶν εἶναι φυσικά· οἱ κλίσεις τους στὴν καθαρέβουσα κ' οἱ φόβοι τους ἀπ' τὴν τάχα πρόληψη τοῦ λαοῦ γιὰ τὴ δημοτικὴ εἶναι ἀπομεινάρια ἀστικῆς ψυχολογίας ποὺ ποιός λιγότερο ποιός περσότερο μὰς εἶναι ἀδύνατο νὰ τὰ νικήσομε μεμιάς. Ἡ ἀνάγκη τῶν πραμάτων θὰ μὰς φέρη στὸ σωστὸ τὸ δρόμο.

Ἡ ἐπιμονὴ τῶν σοσιαλιστῶν στὴν καθαρέβουσα ψυχραίνει βέβαια τοὺς δημοτικιστὲς ἐκείνους, ποὺ βρεθηκαν πρόθυμοι πρώτα μὲ τὸ κάλεσμα τοῦ συγραφέα τοῦ «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος» κ' ἔπειτα μὲ τὸ ξέσπασμα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος νὰ βοηθήσουν τὸν κοινωνικὸ ἀγώνα. Ὅμως τὸ ψύχραμα καὶ τὸ τράβηγμα στὴν ἄκρη ἀπ' τὸν ἀγώνα δὲν εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἐπιβάνεται σὲ ἀνθρώπους μὲ ζωντανὰ ψυχόρμητα. Τὰ πράματα φωνάζουν κι ἀπαιτοῦν κάτι ἄλλο. Ἐκεῖνοι οἱ δημοτικιστές, ποὺ ἀπ' τὸ κοινωνικό τους αἴσθημα σέρνονται πρὸς τὸν ἐργάτη καὶ τὶς κατώτερες κοινωνικὲς τάξες γενικά, ὀφείλουν νἀφήσουν τὴν ἐπιβοηθητικὴ μόνο στάση ποὺ πήραν ὡς τὴν ὥρα ἀντίκρυ στὸ κίνημα καὶ νὰ κατέβουν πρώτοι αὐτοὶ στὶς τάξες τῶν ἐπαναστατῶν καὶ νἀναλάβουν τὴν ὁδηγία τοῦ ἀγώνα. Μὰ τοῦτο βέβαια δὲ μπορεῖ νὰ γένη μόνο μὲ ποιήματα καὶ δράματα, μὲ χαιρετίσματα ρητορικὰ ἢ συμβολικὰ τοῦ ἐργάτη. Χρειάζεται κάπιο πλησίασμα σ' αὐτὸν πιὸ ἄμεσο, γνωριμιὰ στενότερη μαζί του, μελέτημα τῆς θέσης του, τῶν ἀναγκῶν του, πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν, καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ ἕνα ἐνδιαφέρον μεγαλήτερο καὶ γνώση πιὸ βαθιὰ τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ λαϊκὸ ἀγώνα. Αὐτὸ εἶναι ποὺ ζήτησε ἀπὸ μὰς τοὺς δημοτικιστὲς ὁ συγραφέας τοῦ «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος», ἀναγνωρίζοντάς μας ὡς τὸ γερότερον καὶ πιὸ προοδεμένον παράγοντα γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀναμόρφωση τοῦ ἔθνους μας καὶ μ' αὐτὸ θὰ πληρωθῆ ἡ ἀποστολὴ καὶ θὰ ἐκτιμηθῆ κ' ἡ πολιτιστικὴ ἀξία τῆς δημοτικιστικῆς ἰδέας, ἂν τόντις εἶναι τέτια.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ «ΣΤΡΟΦΕΣ»

(Jean Moréas)

Ποτὲ μὴν πῆς : εἶναι ἡ ζωὴ χαρὰ καὶ γιορτασμός,
Ἔτσι μιλάει μιὰν ἄσοφη ψυχὴ καὶ τιποτένια.
Μ' ἀκόμα πιότερο μὴν πῆς : ἀτέλειωτος κοπιμός,
Γιατὶ θενᾶσαι ὁ ἄτολμος ποὺ δὲ βαστᾷ τὴν ἔννοια.

Γέλα καθὼς τὴν ἄνοιξη παλεύουν τὰ κλαριὰ
Καὶ σὰν τἀγέρι στέναξε καὶ σὰν τὸ κῦμα μοίρου,
Κάθε χαρὰ δοκίμασε καὶ κάθε συφορὰ
Κ' ὕστερα πές : εἶναι πολὺ κ' ἴσκιος ἑνός

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΛΑΕΚΟΥ ΦΩΤΙΑΔΗ

ΑΝΟΙΧΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ

Ἀπὸ τὸν Πρόλογο τοῦ κ. Ζητουνιάτη μαθαίνουμε πὼς ἀργὰ ἄρχισε νὰ στιχουργεῖ ὁ κ. Φωτιάδης. Ἔτσι ἄρχισαν πολλοί, κι ἀπὸ τοὺς δικούς μας ξέρω τὸ Ζαλοκώστα καὶ τὴν Ἀφεντούλη. Τὰ γνωστότερα τῆς ἱστορίας παραδείγματα εἶναι τοῦ Δάντε καὶ τοῦ Λαφονταίνου. Ὁ πρῶτος τὸ λέει κιόλας

In mezzo nel cammin della mia vita

ποὺ τὸ μιμήθηκε ὁ Ζαλοκώστας;

Τοῦ βίου καίτοι ὑπερβὰς τὴν μέσην ἡλικίαν

Μὰ ἂν καὶ πρόβαλε ἀργὰ στὸ κοινό, ὁ Φωτιάδης εἴταν πάντα ποιητής. Ὅποιος ἔχει τὴν καλὴ τύχη νὰν τὸν γνωρίσει, βλέπει ἀμέσως τὴν καλή του καὶ καλλιτεχνικιὰ καρδιά, γιομάτη ἐνθουσιασμὸ πρὸς ὅ,τι καλό, τίμιο, γενναῖο, μεγάλο, ἀληθινό.

ἀκόμα κ' ἐκεῖνος ὁ κοντακιανὸς καὶ κοντολαίμης, μὲ τὸ μακρὺ παλτὸ στὶς πλάτες του κι ἂς σκάη ὅξω γαϊδαρος μὲ τὸ μαγιάτικο ἥλιο. Ἡ γραβάτα του εἶναι βρώμικη καὶ ξεφτισμένη καὶ τὸ καπέλο, ποὺ μιὰ φορὰ ἦταν σταχτί, τὸ φορεῖ κατκκανόνα ἀνάποδα, μὰ σ' ὅλ' αὐτὰ τὸν συμπαθεύει ἡ Κούλα στὸ φτερό, φτάνει νὰ τὸν λάβη μονάχα στὰ χέρια της. Ἐκεῖνα ποὺ δὲν παίρνουν συμπάθεια εἶναι τὰ μάτια του ποὺ ἀλληθορίζουν καὶ τὰ κκνιά του ποὺ δὲν εἶναι ὁλόϊσα, ὅπως ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ κι αὐτὰ εἶναι ψευτοδουλιὲς γιὰ τέτιες ὧρες, ποὺ ὁ καθρέφτης τοῦ ἐφέδρου ἄρχισε νὰ δείχνη καὶ στὴν Κούλια ὅ,τι τρόμαζε ἄλλοτες καὶ τὴ Μαριώ. Ρίχνει τὸ μάτι στὴ Μαριώ, στὴ Φρόσω καὶ τρομάζει κι αὐτή, βλέπει τὴν κοιλιασμένη κούλια νὰ φοβερίζη νὰ σωριαστῆ ἀποπάνω της κάθε στιγμή, σὲ κάθε δυνατὴ πνοὴ τἀγέρα κ' ἡ ψυχή της τρέμει. Ἡ μονάχη της σκέψη εἶναι πῶς νὰ γλυτώση ἀπὸ κεῖ μέσα, πῶς νὰ βρεθῆ μακριὰ πρὶν ἔρθ' ἡ ὥρα αὐτή. Βιάζει ὁ καιρός, δὲν εἶναι νὰ χάνη οὔτε στιγμή.

Κι ὁ δάσκαλος μὲ τὸ μακρὺ παλτὸ ζουρλάθηκε. Μόλις σκολάση τὰ παιδιὰ καὶ νατος, ἴσα στὸ βελούχι. Δὲν ξεκολλάει τὰ μάτια ἀπὸ τὴν κούλια. Ἡ Κούλα θρονιάστηκε καὶ πάλι στὸ μπαλκόνι της. Ὕστερ' ἀπὸ δυὸ καὶ πλέον χρόνων πάψη, ἐπαναλάβαινε μ' ὁρμὴ καινούρια τὴν παλιὰ ζωή της. Ἡ ἄνοιξη ποὺ χύνονταν στὴν ἀκροποταμιὰ μὲ τἄνθη, μὲ τοὺς ἴσκιους καὶ τὸν κούκο, σὰ νάβγαινε ὅλη, σὰ νὰ χύνονταν ἀπ' τὴν καρδιὰ τῆς Κούλας. Τὴν ἔνιωθε αὐτὴ τὴν καρδιὰ ξανανιωμένη μὲς τὰ στήθια της. Στιγμές, σὰ νάνοιγαν τὰ μάτια της, ἔβλεπε πὼς ἡ ἀντηλιὰ ποὺ φέγγει μέσα κεῖ μοιάζει περσότερο μ' ἡλιόγερμα, εἶναι πιότερο ὄψιμο γέλασμα χυνοπωριάτικο παρὰ ἀπριλιάτικη λαμπράδα, ὡστόσο δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστεύη στὰ σωστά, τῆς ἄρεζε νὰ πλέη γλυκὰ στὴ χίμαιρά της καὶ πάσχιζε νὰ κρατήση ὅσο μπορεῖ περσότερο τὴν ἀνοιξιάτικη λαχτάρα μὲ τὰ τριαντάφυλλα στὸν κήπο της, μὲ τὰ γαρούφαλα καὶ τὰ ζαμπάκια στὸ μπαλκόνι της. Ἔδενε μ' αὐτὰ κάθε πρωῒ ἕνα ὁλόδροσο μπουκέτο καὶ τόστελνε στὸν Τυλιγάδα μὲ τὴν Παναγιούλα. Κ' ἔπειτα τὸ καμάρωνε ποὺ τόβλεπε νὰ ξεχωρίζη μέσα στἄλλα μυρωδικά, ποὺ στόλιζαν τὰ τραπέζια τοῦ βελουχιοῦ. Περίμενε τὸ δάσκαλο.

Κι ὁ δάσκαλος δὲ χόρταινε νὰ τὸ μυρίζη. Κ' ἡ Κούλα ἀπ' τὸ παραθυρο δὲ μπορούσε νὰ μὴ λάβη μέρος κι αὐτὴ στὰ γέλια, ποὺ ἔβαζαν οἱ συνάδερφοί του γύρω του. Ἡ μύτη τοῦ δασκάλου βάφονταν κίτρινη ἀπ' τὰ ζαμπάκια. Μὰ ἡ καρδιά του ἤταν ἀνεξίκακη, σὰν ὅλων τῶν δασκάλων. Τὰ γέλια δὲν τὸν πείραζαν· οὔτε τὰ πρόσεχε. Πρόσεχε μοναχὰ τὴν ὥρα ποὺ νὰ μὴν κοιτάη κανένας, γιὰ νὰ βγάλη ἕνα γαρούφαλο ἢ ἕνα ρόδο ἀπ' τὸ μπουκέτο καὶ νὰ τὸ βάλη στὴν κουμπότρυπά του. «Ψυχή μου νέος!» δὲ βαστιούνταν νὰ μὴ στοχαστῆ πολλὲς φορὲς ἡ Κούλα καὶ νὰ μελαγχολήση μιὰ στιγμὴ μπροστὰ στάστείο θέαμα. Μὰ πάλι, ὅταν ἐκεῖνος, φυλάγοντας τὴ στιγμὴ ξανὰ ποὺ δὲν τὸν ἔβλεπε κανένας, ἔφερνε πεταχτὰ τὸ λούλουδο στὰ χείλη του, ρίχνοντας σύνωρα κλεφτὴ ματιὰ στὴν κούλια, ἡ θλίψη στὴν καρδιὰ τῆς Κούλας σκορπίζονταν, κάθε ἄλλο αἴσθημα ἔτσουνε μπροστὰ στὴ συγκίνηση ἀπὸ τὴ θερμὴ ἀφοσίωση τἀγαπημένου.

Ἔτσι πέρασε ἡ ἄνοιξη στὰ παράθυρα τῆς κούλιας καὶ στὸ βελούχι ἀντίκρυ της. Ἀχνὴ καὶ ξέθωρη μπροστὰ στὴν παλιὰ δόξα μιὰ φορά, μὰ ὡς τόσο «ἀπ' τὸλότελα καλὲς κι αὐτές», ἔλεγε ὁ Φωτούλας Τυλιγάδας τσεπώνοντας τὶς δεκάρες τῶν δασκάλων, «ἀπ' τὸλότελα καλὸς κι ὁ δάσκαλος», στοχαζονταν ἀπ' τὸ μπαλκόνι της κ' ἡ Κούλα. Μονάχα μὲ τί τρόπο θὰ δοθῆ τὸ τέλος, νὰ φύγη, νὰ γλυτώση ἀπὸ τὴν κούλια τἀκροπόταμου. Τί γί-

Τὴ σκηνογραφία του ὁ Φωτιάδης τὴν παίρνει ἀπὸ χωριὰ κι' ἐξοχές. Ἀφτὸ συνήθως νομίζεται δεῖγμα ποιητικιᾶς ψυχῆς. Ποῦ παίρνεις τὶς σκηνές σου δὲ σημαίνει τίποτα· ὅ,τι σημαίνει εἶναι ἂν ἔζησες ἐκεῖ, ἂν εἶδες μὲ τὰ μάτια σου τὰ περιστατικὰ ποὺ ζουγραφίζεις. Ἀφτὸ ξεχωρίζει τὸν ἀληθινὸ καλλιτέχνη ἀπὸ τὸ σχολαστικό. Μπορεῖς νὰ γράφεις κλασικὰ ἢ ρωμαντικὰ ἢ λαϊκὰ ἢ σοφά, ἄμα ζουγραφίζεις ὅ,τι δὲν ἔζησες καὶ δὲν εἶδες, εἶσαι δάσκαλος σχολαστικὸς καὶ τίποτε ἄλλο· ἢ μπορεῖς νὰ ζουγραφίζεις ἀνθρώπους μὲ φράκα, χειροφιλήματα βασιλικά, ὅ,τι πεζότερο θαρρεῖ ὁ κόσμος, ἂν τὰ ξέρεις, καὶ μπαίνεις μέσα στὰ ψυχολογικά τους καὶ τὸ κοντύλι σου ἔχει τὴν τέχνη νὰν τοὺς δώσει τὰ σωστά τους χρώματα, εἶσαι ποιητής.

Γιὰ τοῦτο εἶναι τέχνη ἀληθινὴ τὰ Μυστικὰ τοῦ Φωτιάδη. Περιγράφουν ὅ,τι εἶδε καὶ μάλιστα ὅ,τι ἔζησε ὁ ἴδιος. Ἐκεῖ στὰ μετόχια του μέσα στὴν Ἀνατολὴ δὲν εἶδε μοναχὰ τοὺς γεωργούς του, πάρα εἶμαι βέβκιος πὼς πῆρε καὶ τὸ τσαπί του κι' ἔσκαψε, τὴ βουκέντρα καὶ κέντησε, τὴ λιχνίστρα (ἂν τὸ λέν' ἔτσι τὸ σύνεργο) καὶ λίχνισε. Μπῆκε μέσα σέ καλύβι καὶ κοιμήθηκε, εἶδε τοὺς ἁπλωμένους ἥσκιους τῆς λέφκας μὲ τὸ λιοβασίλεμα, εἶδε τὴ βρύση τὴ ζωτανὴ μὲ τὸ μελίσσι καὶ μὲ τὶς κοπέλλες (μελίσσι πιὸ σπαρταριστὸ ἀκόμα) καὶ τὴ στερεμένη βρύση μὲ τὸν πιστό της κισσό, τὸ στερνό της φίλο. Ἂν καὶ πολὺ διαφορετικὸς ὡς πρὸς τὸ ὕφος, ὅμως ὡς πρὸς τοῦτο, ὡς πρὸς τὴν ἀληθινὴ πεῖρα, ὁ Φωτιάδης μιάζει πολὺ τοῦ Κρουστάλη, τοῦ ζουγράφου τῆς στάνης.

Εἴπαμε παραπάνου πὼς κατὰ τὸν κ. Ζητουνιάτη ὁ Φωτιάδης ἄρχισε ἀργὰ νὰ γράφει. Σὰν ξαναδιαβάζω τοὺς στίχους του, μᾶλλον πιστεύω πὼς ἔγραψε καὶ νωρίς. Γιατὶ μοῦ φαίνουνται διὸ εἰδῶν τὰ Μυστικά του. Μερικὰ μ' ὅλη τους τὴν ψιλοδουλιά (*) δείχνουν ἀκόμα δισταχτικὸ κι' ἀβέβαιο τὸ χέρι, μερικὰ τὸ δείχνουν γυμνασμένο καὶ ποὺ ξέρει μὲ μονοκοντυλιές νὰ σοῦ πλάθει κόσμο. Ὡς τόσο ἐγὼ δὲν κρίνω ποτές μου τὸν καλλιτέχνη ἀπὸ τὰ μέτριά του· τὸν κρίνω πάντα ἀπὸ τὰ καλά του. Ἡ Σαπφὼ γιὰ μένα Σαπφὼ θὰ μείνει ἀφοῦ ἔγραψε τὸ

Δέδυκε μὲν ἀ Σελάννα
Καὶ Πληΐαδες, μέσαι δὲ
Νύκτες, παρὰ δ' ἔρχετ' ὥρα,
Ἔγω δὲ μόνα κατεύδω.

(*) Πρβ. σελ. 4 «κι' ὁ νοῦς μου ἄθελα τρέχει».

Ἂν ἄβριο ἀπὸ τὰ σκοπίδια τοῦ Μιστριοῦ βγάλουν ὁλόκληρους τόμους τῆς Σκπφὼς μὲ στίχους σὰν τοῦ Ἀπολλώνιου τοῦ Ῥόδιου, γιὰ μένα ἡ καλλιτέχνισσα ποὺ ἔγραψε

Δέδυκε μὲν ἀ Σελάννα

θὰ εἶναι πάντα ὁ τελειότερος λυρικὸς ποιητὴς ποὺ γέννησε ὁ κόσμος.

Μερικοὶ στίχοι τῶν Ἀνοιχτῶν Μυστικῶν, ἂν τὸ ἔθνος μας ἀγκπᾶ τὴν ποίηση στὴ γλῶσσα του — ἀφτὸ εἶναι ἀκόμα ζήτημα — ἔπρεπε νὰ μείνουν κλασσικοί. Τί παρκστατικώτερο ἀπὸ τῆς καλύβας τὴν περιγραφὴ ποὺ

Ἔχει καὶ δυὸ ἀξετίμητα δυὸ κάδρα ἀληθινά,
Τὰ δυό του τὰ παράθυρα ποὺ βλέπουν τὰ βουνά.

Σ' ἄλλους στίχους ἀκοῦς, νομίζεις, τῆς βρύσης τὸ μουρμουρητὸ μέσα στὴ σιγαλιά

Δὲς καὶ ψυχὴ καμιὰ δὲν ἔχει
Τὸ ρημωμένο τὸ χωριό,
Καὶ μόνο ἡ βρύση σιγοτρέχει
Μέσα στὸ δρόμο τὸ μικρό.

Ἂ θέλετε καὶ χωρατά, δρίστε ἕνα χωρατὸ καλόκαρδο καὶ χαμόγελο πρώτης σειρᾶς

Μὰ σύ, γενάτε, ποὺ χτυπᾶς
Καὶ δὲν ἀκοῦς ὡστόσο,
Ὅταν θαμπώσουν τὰ βουνὰ
Στὸ λύκο θὰ σὲ δώσω.

Θέλετε καὶ μῖσος, νὰ πῶς τὸ δηλώνεις μὲ στίχο ποὺ θὰ σοῦ τὸν ζούλεβε κι' ὁ Ὁράτιος, τὸ στίχο πρὸς τὴ Κασσάντρα, τὸ βαπόρι ποὺ ἀδικοπνίγηκε μέσα στὸ λιμάνι τῆς Σμύρνης

Τὶς φλόγες ποὺ σὲ δούλεψαν ὁ Χάρος τὶς φυσοῦσε.

Οἱ συγκινητικότεροι ὅμως καὶ ποιητικότεροι τοῦ Φωτιάδη στίχοι εἶναι ἐκεῖ ποὺ λέει τῆς ἀγάπης του (τὴν ξέρω τὴν ἀγάπη του, τῆς ἀξίζουνε χίλιες ἀγάπες), Ἔλα νὰ πᾶμε καὶ

Ν' ἀκούσουμε στὴ ρεματιὰ τὸ τρίξιμο τοῦ μύλου
Καὶ τ' ἀξινιοῦ τὸ χτύπημα καὶ τὴ φωνὴ τοῦ γρύλου,
Καὶ μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμα στὸ δρόμο μας νὰ δοῦμε
Μαζὶ μαζὶ τοὺς ἥσκιους μας τὴν ὥρα ποὺ γυρνοῦμε.

Ἀφτὸ κανεὶς πρὶν δὲν κατόρθωσε νὰν τὸ πεῖ

Παιδιά, ἡ Σμύρνη ἔχει ἔχει. Ἔχει τὸ Φωτιάδη, τὸ Σεφεριάδη, τὸν Ἐμμανουηλίδη, τὸν Ἀναστασιάδη (*) τὸ Βασιλακακη. Ἔχει κι ἄλλους

(*) Τὸ μόνο τους κακὸ εἶναι ἀφτὴ ἡ κατάληξη σὲ.. άδης! Γιατὶ νὰ μὴ γίνουν ὅλοι τους γλοῦδες; Φώτογλους, Σεφέρογλους, Μανουήλογλους, Ἀναστάσογλους. Τώρα μὲ τὸ σύνταγμα.

(Ἔχει καὶ μιὰ μαργιόλα, ἂ τὴ μάγισσα!) Μιὰ μέρα ἴσως μᾶς βγεῖ ἀρχηγίνα. Ἄμποτες!

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΡΩΤΗΜΑ

Ἀγγέλοι μοῦπανε κρυφά, στὴ γῆ ταξιδεμένοι·
—Ὦ κόρη, κάποιο ἀτέλειωτο τραγοῦδι τραγουδᾶμε
Γιὰ τὴν Ἀγάπη τὴν καλή, τὴν οὐρανοκλεμμένη,
Ἔλα τραγούδησε μαζύ, κ' εἶπα κ' ἐγώ: Φοβᾶμαι....

Καὶ μοῦπαν κάποια λούλουδα:—Σὲ λαγκαδιὲς καὶ σ' ὄρη
Τὴ χάρη μας τὴ ντροπαλή, τὸ μύρο μας σκορπᾶμε
Γιὰ τὴν Ἀγάπη μοναχά· ἔλα μαζύ μας, κόρη,
Τὴν ὀμορφιά μας νὰ χαρῆς κ' εἶπα κ' ἐγώ — Φοβᾶμαι...

—Πότε θὲ νἄρθῃς; μοῦπανε τἀστέρια 'πὸ τὰ οὐράνια,
Κείνη μᾶς κάνει ἁρμονικὰ κ' αἰώνια νὰ γυρνᾶμε
Στὸ γαλαζένιο τἄπειρο, ἡ ἀγάπη μας ἡ σπάνια,
Ποῦναι ἁρμονία, κῦμα, φῶς.. κ' εἶπα κ' ἐγώ—Φοβᾶμαι...

Γενεύη. *ΜΕΛΠΩ*

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΛΗΤΗ, ΣΚΙΤΣΑ

Η ΤΡΕΛΛΗ

Εἶταν οἱ μέρες τοῦ τρυγητοῦ στὴ μεσημβρινὴ Γαλλία. Ἡ ἐξοχή μας μακρια ἀπὸ τὰ χωριὰ — στὴ μέση ἀπὸ τρια χωρια. Ρ.ζόλοφοι πλαϊ μας καὶ κάτου ἡ Μεσόγειος. Διάφανοι οἱ λόφοι σὰν τῆς Πατρίδας μου, καλή. Γραμμὲς ποὺ πάσκουν ἐνταντικὰ τῆς Τέχνης τὸ σκῆμα νὰ παρουν. Ὧρες την ἀγωνία τους γρικᾶς πρὸς τὸν ὁρίζοντα νὰ χάνεται. Ὧρες παράκλητη νὰ κάνουν πρὸς κάποιον τεχνίτη ποὺ προσδοκιέται μοναχὰ καὶ δὲν ἔρχεται, πρὸς κάποιον παρκμυθένιο Φειδία ἀνεπαντεχο.

Εὐεργετικὸς ὁ ἥλιος σήμερα γιὰ μᾶς καὶ νὰ τὸν γλεντήσουμε θὰ πρέπει μας. Ὡραῖα εἶναι τ' ἀμπέλια δεξόζερβα καὶ πιὸ ὡραῖες ἀκόμα οἱ χωριάτισσες ποὺ τρυγοῦν τὰ σταφύλια. Διονυσιακὰ ὄνειρα πετοῦνε γύρωθέ μας σὰν τὰ πουλιά. Τὰ ξανοίγεις τὰ ὄνειρα ἀπὸ κλαρὶ σὲ κλαρί, νὰ πουρπουλίζουν τῶν ἄγγελων; Ἀμιλητη τράβα καὶ κρῦψε τὴ συγκίνησή σου Καπου ἐδῶ σήμερα θεοὶ παλιοὶ κρυφὰ μᾶς εὐλογᾶνε.

Πᾶμε. Ἀκροθκλασσο θέλω σήμερα Καβούρια νὰ μαζέψουμε καὶ τὸ ἀγέρι τὸ ζωοφόρο τῆς θαλασσας ἐφραντικὰ νὰ μᾶς ζώση. Τὸ δρόμο τῆς ἀκρογιαλιᾶς νὰ πάρουμε κι ἂς μὴ μᾶς νοιάζῃ ποῦ θὰ μᾶς βγάλῃ.

νεται μέσα σ' αὐτή, οὔτε τὴ μέλει, οὔτε δίνει προσοχὴ ἡ Κούλα. Ἀ; γκρινιάζ' ἡ Μαριώ, ἂς λυόνη ἡ Φρόσω στὰ πόδια της, αὐτὴ πῶς νὰ σωθῆ μοναχα.

Κοντὰ σ' αὐτὰ ὅμως δὲν προσέχει κ' ἕνα ἄλλο. Μέσα στὸ ἴδιο χάρβαλο τῆς κούλιας, ποὺ ἡ Κούλα δὲ βλέπει τὴν ὥρα νὰ βρεθῆ μακρια του, μεγάλωσε καὶ μούστωσε κ' ἕν' ἄλλο πλάσμα, ταπεινὸ καὶ περιφρονημένο, μᾶ ὁλόδροσο κι ὁλόγιομο, ἡ Παναγιούλα, ἡ ἀρφανὴ τῆς πλύστρας ἀπὸ τὴ λασπόπολη. Τὸ μάτι της τὴν παίρνει κάποτε νὰ παραστέκη κ' ἐκείνη ἀπ' τἄλλο τὸ παραθυρο στὰ γέλια τῶν δασκάλων στὸ βελούχι, συχνὰ δὲν τῆς ἀρέσει αὐτό, τὴν ἐνοχλεῖ καὶ θέλει νὰ τὴ διώξη, μᾶ ἀτ' τἄλλο μέρος θυμᾶται πὼς τὴ χρειάζεται γιὰ νὰ παγαίνει τὰ μπουκέτα της κι ἄλλες κρυφὲς παραγγελίες στὸ Φωτούλα Τυλιγαδα καὶ φοβᾶται νὰ τὴν ἀποπάρη, νὰ τὰ χαλάση καὶ μ' αὐτή. Τῆς φτάνει τὸ φάγωμα μὲ τὴ Μαριὼ νυχτόημερα. Μὰ δὲν κοιτάζει κιόλα πὼς ἡ ἀρφανὴ τῆς πλύστρας δὲν κατεβαίνει πιὰ ἀσυγύριστη στὴν πόλη, δὲν ξαφνιζεται διόλου γιατὶ κ' ἐκείνη χτενίζει τώρα τὰ μαλλιὰ τἀπόγιομα πρὶν νὰ καθήση μὲ τὸ πλέξιμό της στἄλλο τὸ παράθυρο καὶ σὰ νὰ μὴν ἀκούη τὴ Μαριὼ ποὺ τῆς κάνει τὸν τέλο, ἂν τύχη νὰ τὴ δῆ νὰ φοράη τὸ καλὸ φουστανι της γιὰ νὰ πάη στο φούρνο, ἢ νὰ σαρωνη τὴν αὐλὴ παπουτσωμένη.

«Μαγκούφα· σὲ ξεμυάλισε καὶ σένα τὸ βελούχι!»

Κ' ἡ Παναγιούλα τρώει τὸν κατακέφαλο χωρὶς νὰ βγάλη τσιμουδιά, μὰ μήτε τὸ φουστανι ἢ τὰ παπούτσια. Ἡ ἀρφανὴ τῆς πλύστρας τοῦ Θώμου Κρανιὰ σὰ νὰ μὴ γελιέται ἀπ' τἄλληθώρισμα τοῦ δάσκαλου μὲ τὸ μακρὺ παλτό.

* * *

Μὰ ἤρθε ὁ Ἀλωνάρης, ἔκλεισε τὸ σκολειὸ κι ὁ δάσκαλος πάει νὰ ξεκαλοκαριαση στὸ χωριό του. Τὸ βελούχι κι ὁ κόσμος ὅλος ρήμαξε γιὰ τὴν Κούλα. Ἡ καρδιά της τρέμει ὅσο νάρθη ὁ Αὔγουστος νὰ μάθη, νὰ σιγουρευτῆ πὼς δε μετάθεσαν τὸ δάσκαλο. Καὶ δὲν τὸν μετάθεσαν. Μὰ ὁ χυνόπωρος ποὺ τὸν ξανάφερε δροσερὸ κ' ἡλιοκαμένο ἔφερε καὶ τὰ σύγνεφα καὶ τὶς βροχὲς μαζὶ καὶ μὲ τὰ πρώτα βοριαδακια τὸ βελούχι κλείστηκε. Μοναχὴ παρηγοριὰ τῆς Κούλας μένει τὸ πέρασμα τἀγαπημένου της στὸ δρόμο. Μὰ πόσες φορὲς τὴ μέρα μπορεῖ νὰ περνάη ὁ μαύρος δάσκαλος; Καὶ μήπως κιόλα τὸ πέρασμα ἀπ' τὴν κούλια εἶν' εὔκολο γιὰ τὸν καθέναν, σαν ἀρχίσουν οἱ βροχὲς τοῦ σαραντάημερου καὶ σὰν ἀναγλυτσάη ὁ ὄχτος τἀκροπόταμου; Γιὰ νὰ περάση κανεὶς τὴ γλήνα του χρειαζεται κότσα γερά, ὅταν μάλιστα τὰ ματια πρεπει νὰ κοιτάνε σύνωρα καὶ στὰ παραθυρα τῆς κούλιας. «Ἀγάπη, που νὰ σκιάζεται τὴ λάσπη. ποιός τὴν εἶδε, ποιός τὴν ἄκουσε!» ἀγαναχτεῖ μὲ δίκιο ἡ Κούλα μέσα της, ὅταν περνάνε μιὰ δυὸ μέρες κι ὁ δασκαλος δὲ φαίνεται. Μα ὅταν τὸν ξαγναντίζει βουτημένον ὡς τὰ μπούνια μὲς τὶς λαστες, πιτσιλισμενο ἴσαμε ἀπανω ὡς τοὺς ὤμους τὸ μακρὺ παλτό, ὅταν ἀπὸ τὸ βούτημα ποὺ θωρεῖ νὰ κάνη τὸ πόδι τἀγαπητικοῦ στὶς λούμπες, ἀπ' τὸ σκόνταμα του στον ὄχτο ἐδῶ, ἀπ' τὸ γλύστρημά του παρακεῖ στὴ γλήνα ἀνακαλύπτει πὼς κ' ἡ ματιά του κοντα στἄλληθώρισμα εἶναι καὶ κοντοβέτη, λύπη γεμίζει τὴν καρδιά της καὶ δὲν ξέρει ποιόν νὰ πρωτοκλαψῆ, τὸ δυστυχή, ποὺ ἀγωνίζεται νὰ ξεκολλήση ἀπὸ τὸ βούλκο κάτω ἀπ' τὸ παραθύρι της, ἢ τὴ δική της μοίρα, ποὺ τὴν ἔρριξε σ' αὐτόν;

Ἀπελπισμενη, σωριάζεται σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ κλαίει τὴν κακή της μοιρα. Ἡ θυγατέρα τοῦ Θώμου Κρανιά, ἡ ἀδερφὴ τἀξιωματικοῦ, ἡ Κούλα ἡ

Μᾶς ἀρέσει ἐμᾶς στὴν Τύχη νὰ γυρίζουμε σὰ τσιγγάνοι. Τὴν τυφλομυῖγα νὰ παίζουμε στὴ ζωή. Ἀνετοίμαστοι νἄμαστε πάντα στὰ ξαρνικὰ — καλῶς νὰ ρθοῦνε! — Μὴν τρέμῃς κοντά μου σὰν εἶσαι ποτές, Δενατίδα, καὶ θὰ σοῦ χαρίσω τὶς ἡδονὲς ἐγὼ τὶς πιὸ σπάνιες.

Οἱ κουβέντες ἂς κυλᾶνε τώρα σὰν τὸ δρόμο ποὺ φεύγει ἀπ' τὰ πόδια μας· ὅμως τὸ Μπὲρ μᾶς ξεπλάνεψε, καλή. Ἄσκημα λογαριάσαμε τὴν ἀπόστασή του καὶ μὲ τὸ σούρουπο βρεθήκαμε στὴ μικρή του καὶ νόστιμη πλατεῖα. Ὥρα ποὺ γυρίζουν οἱ χερομάχοι σιγαλοὶ καὶ κουρασμένοι. Ξερακιανοὶ καὶ λιοψημένοι, μὲ ξουρισμένα τὰ μουστάκια, παλιὲς σελίδες τῆς Γαλλίας στὴ μορφή τους διαβάζουμε τὴ συμπαθητικιά. Τὸ σκοτάδι μᾶς πῆρε. Νυχτωθήκαμε. Στὸ κονάκι πάλι θ' ἀνησυχήσουν. Τῶχεις καλλίτερο νὰ γυρίσουμε.

Πάλι τὸ δρόμο τῆς ἀκρογιαλιᾶς καὶ τὰ καβούρια πίσω στὸν Ἥλιο. Κακοτοπιὲς θυμᾶμαι ἐδῶθενες, μὰ τὸ σκοτάδι δὲ θὰ μᾶς τὶς δείξῃ καὶ πρόσεχε. Καὶ τοῦ βαλτοχειμάρρου τὰ γιοφύρια σαράβαλα κι αὐτὰ καὶ τὸ φεγγάρι ἀκόμα νὰ φανῇ ποὺ ἀνάθεμά το! Μὰ μὴ φοβᾶσαι μαζί μου. Ἱερὸς εἶμαι κ' οἱ κίντυνοι μακραίνουν ἀπὸ μπροστά μου. Δὲν εἶν' ὁλότελα ἐρημιά. Φῶτα θωρῶ στὸ μεσιανὸ παράθυρο τῆς φάμπρικας. Ζητιᾶνοι δὲν ἀναβουνε φῶτα νοικοκυρέοι θενᾶναι, ἢ δουλευτάδες καλόκαρδοι. Ἔρημη κι ἀκατοίκητη δὲν εἶναι, ἔπως θαρροῦσες, ἡ φάμπρικα.

Οὔτε ζητιᾶνοι κι οὔτε δουλευτάδες. Μιὰ γριὰ στὸ παραθύρι φωτίζει μας μὲ λάμπα καὶ μᾶς καλεῖ καὶ μᾶς φωνάζει ἀκατανόητα, ἀκοῦς; Ἐξήγα μου λοιπὸν τὴ γλῶσσα της σὰν τὴν κατέχεις!... Ἔλα μὴν τρέμῃς πάλι καὶ δὲν εἶναι καλὸ νὰ τρέμῃ κανείς. Μονότονη ἁρμονία ἔχουν τὰ λόγια της καὶ σκιαχτερὸ ρυθμὸ τὸ δίστιχό της, μὰ μὴ φοβᾶσαι. ἄποια τρελλὴ θενᾶναι καὶ τιποτα περσότερο· πᾶμε!...

Κανένας δὲν ἔρχεται πίσω μας. Σοῦ μοιάζουν γιὰ βήματα, μὰ δὲν εἶναι. Μὴ γυρνᾶς ἔτσι τὸ κεφάλι σου τὄμορφο· μιὰ ἀπὸ τὶς τραγικὲς τὶς ἡδονές μου μᾶς ἀκολουθεῖ καὶ περπατα. Ἀκόμα σκέψου καὶ τῶν κυμάτων τὸ θόρυβο ποὺ ξεσπάνε στὰ βράχια τὰ σιμοτινὰ καὶ σκέψου ἀκόμα τὴν τρικυμία ὄξω στὸ πέλαγος. Τὸ φεγγάρι δὲ θ' ἀργήσῃ νὰ βγῇ. Πᾶμε καὶ θὰ ξεκουραστῆς ἂν θελήσῃς περ' ἀπ' τὰ μνήματα.

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΝΙΚΗΜΕΝΩΝ

«Ὄχι, μὴ μιλᾶς φανατισμένα, γιατὶ δὲ μ' ἀρέσει. Ὀχτροί μας θαρρεῖς οἱ Ρῶσσοι πὼς πρέπει νἄναι, θάρρεψέ το, μὰ μὴ μιλᾶς ἔτσι γιὰ τοὺς ἀξιωματικοὺς αὐτούς. Ἄδοξοι καὶ λαβωμένοι, κλάψ' τους, ἀλλοίμονο, μὰ μὴν τοὺς δικάζῃς τὴ στιγμὴ αὐτὴ ποὺ ξεσπᾶνε.

Ἀπ' τὸ μαγεριὸ ὁ κόσμος σκόρπισε. Μοναχὰ ἡ παρέα ρώσσων ἀξιωματικῶν, ποὺ γύρισαν τὸ ἀπομεσήμερο στὸ Πορτ-Σαΐτ μὲ τὰ πολεμικὰ ἀπὸ τὴν Πέρα Ἀνατολή, κι ὁ φίλος μου κ' ἐγὼ σ' ἄλλο τραπέζι. Ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ καθήσαν νὰ δειπνήσουν τοὺς παρατηροῦσα καὶ χίλιες σκέψες ἔκανα μὲ τὸ νοῦ μου. Μὰ σὲ τί χρειάζουνται οἱ σκέψες τάχα; Καλλίτερα τοὺς νικημένους νὰ κοιτάζουμε καὶ κοιτάζοντάς τους νὰ ξεχνιόμαστε μαζί τους.

Μιλιὰ δὲν ἀλλαξαν ὡς τὸ τελος· ὅμως βότκα βρήκαν στὸ μαγεριὸ καὶ τὴ ρουφοῦσαν μ' ἄγρια ἡδονή Τὰ μάτια τους φλόγες πετάγανε. Κουλοχέρης ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ὁ δύστυχος· κουτσὸς ὁ ἄλλος κι ὁ τρίτος παρέκει γκαβὸς ἀπ' τὸ ἕνα μάτι. Τὰ βόλια δὲ χωρατεύουν, φαίνεται. Δὲ λυγαριάζουν τοὺς λεβεντονιοὺς κι ἂς εἶναι κι ἀρραβωνιασμένοι.

Βότκα νὰ πιῆτε· γιατί νὰ μὴν πιῆτε; Νὰ μεθύσετε, γιατὶ εἶν' ἱερὸ τὸ μεθύσι κάποτε. Νά, κ' ἡ οὐγγαρέζα μὲ τὴν ἄρπα της. Ὄμορφη εἶσαι, οὐγγαρέζα μου, μὰ καιρὸ δὲν ἔχω νὰ σὲ κοιτάξω. Βαρα το ρούσσικο χορὸ κι ὁ βιολιτζῆς σὲ συντροφεύει καὶ νὰ δοῦμε. Τραγοῦδι, τραγοῦδι θέλουμε, φωναζουν ἕλοι στὴ γλῶσσα τους· τραγοῦδι καλλίτερα.

Τὰ δαχτυλα πέφτουν στὶς κόρδες τῆς ἄρπας καὶ τὸ βιολὶ συνοδεύει. Νοσταλγικὸ εἶν' ἀλήθεια ποὺ ἀνάθεμά το κι ἂς εἶν' καὶ γιὰ τὸ Βόλγα, τί πειράζει;

Σπάστε τα τὰ ποτήρια, καημένοι, καὶ γλεντήστε το!

Μὴν τοὺς δικάζῃς, φίλε μου, μή! Ἂν τραγουδοῦν οἱ νικημένοι, τὸν πόνο τους καὶ τὴ ντροπή τους ξεχύνουν, μὴν τοὺς κακοθέλῃς καὶ δὲν πρέπει.

Ρούσσικα ξέρει ὁ φίλος μου κι ἁρπάχνει μὲ μαστοριὰ τὰ λόγια ποὺ ξεφεύγουν ἀπ' τὰ πικραμένα τὰ στόματα. Γιὰ τὴν ἀρραβωνιαστικιά του λέει κατιτὶ ὁ κουτσὸς καὶ κλαίει· γιὰ τὴ μάννα του ὁ κουλὸς κι ὁ τρίτος· γιὰ τἀρφανὰ καὶ μικρὰ ἀδέρφια του.

Καὶ «ἄχ, βὰχ» οἱ στεναγμοὶ καὶ τἀναφυλλητά τους. Ἡ ἄρπα ξαναρχίζει τὴ φωτιὰ τοῦ χοροῦ νὰ σκανταλίζῃ. Ἀνάθεμά σε μουσική! Τὰ χαρτένια πεντάρουβλα ἀρχίζουν νὰ κολλιοῦνται στὸ μέτωπο τῆς Οὐγγαρέζας, καὶ χαλαλι της! Πάρε κ' ἕνα φιλὶ ἀπὸ τὸν ἄλλον τί πειράζει τάχα; μεθυσμένος εἶναι, μὰ πατρίδα θυμᾶται· γιὰ τὴν πατρίδα του θὰ σὲ πῆρε καὶ σὲ φίλησε. Ταχα τὴν ἰδέα μιᾶς πατρίδας δὲν τὴ δίνεις μὲ τὴ μουσική σου, ὦ τριγυρίστρα, σ' αὐτοὺς τοὺς ξένους τοὺς τόπους;

Δόσ' του λοιπὸν ὁ χορός, ποὺ κόρωσε κι ἄναψε· καὶ δός του τὰ λυγίσματα τῶν κορμιῶν καὶ τῶν ποδιῶν οἱ κρότοι στὸ πάτωμα. Ἄχ, κι ὁ κουτσὸς στὴν ἄκρια τί νὰ ὀρέγεται τάχα καὶ τεντώνει, τεντώνει τὰ μάτια του ἀπὸ τοῦ πόθου τὴν ὁρμή; Βλέμμα πικρὸ ρίχνει στὸ πόδι του καὶ σκύβει τὸ κεφάλι του ἀπογοητευτικά.

Κι ὁ χορὸς μεγαλώνει ὁλοένα καὶ τὰ πεντόρουβλα κολλιοῦνται μ' ἀστραφτερὴ γλιγοράδα στὸ μέτωπο τῆς Οὐγγαρέζας, σὲ καθε γύρισμα. Ἀνατριχίλα παραξενη σκορπιέται γύρω μας ἀνακατωμένη μὲ τρόμο. Ἄγριο εἶναι τὸ ξεφαντωμα αὐτὸ κι ὁ φίλος μου χωμὸς μὲ στανιόνει νὰ φύγουμε. Μιὰ στιγμή, τοῦ λέω, ἀκόμα· μονάχα μιὰ στιγμή...

Ὁ κουτσὸς σηκώνεται τώρα τρέμοντας καὶ μιλώντας ἀκατανόητα·

«Τὸ χορό, τὸ χορὸ θὰ σύρω!» φωνάζει.

Πέρα τὸ ρίχτει τὸ μπαστοῦνι καὶ πιάνεται στὸ χορό.

ΤΑ ΣΚΥΛΛΙΑ

Βγάβγ, βγάβγ, τὰ σκυλλιὰ μὲς στὰ μεσάνυχτα στὸ Τατάρι τῆς Θεσσαλίας, κοντὰ στὰ σύνορα. Βγάβγ, βγάβγ, ἀλυχτᾶνε ἀνακατωμένα. Λίγοι μῆνες εἶταν πρὶν τοῦ πολέμου

— Μωρὲ τί εἶναι, κὺρ-Θωμᾶ, τί τρέχει; Τοῦρκοι μπῆκαν λοιπόν;

— Σούτ! κάνει ὁ κὺρ-Θωμᾶς μυστηριώδικα. Δὲν εἶναι τίποτα· πλάγιασε καλλίτερα κι αὔριο τὰ λέμε, πρῶτα ὁ Θεός!

Πλαγιασε!... Σούτ!... Ἕνας λόγος εἶν' αὐτός. Μὰ πῶς μπορεῖ νὰ κλείσῃ μάτι κανείς, ποὺ οἱ Τοῦρκοι θὰ μᾶς κάνουν βίζιτα σὲ λίγο; Νόστιμος εἶν' ὁ φίλος.

Τ' ἀλυχτήματα αὔξαιναν, αὔξαιναν, μὰ καὶ μακραίναν ὁλοένα. Τὰ γριοῦσα καὶ τὰ μάντευα πέρα πρὸς τὸ Σαλαμπριᾶ. Τόσο τὸ χερότερο, σκέφτηκα. Ὅ,τι βραξει ἂς κατεβάσῃ· μὰ ἐγὼ θὰ κοιμοῦμαι νὰ καταντήσῃ νὰ ξεπέσῃ σ' ἐκεῖνο τὸ παράλλαμα; Ποτέ, ποτέ! τῆς ψιθυρίζει ὁ στοχασμός της μέσα της, σὰ νὰ θέλῃ νὰ τὴ βοηθήσῃ σὲ κάποια ἀπόφαση. Ἀλλὰ ἡ τσατὴ τῆς κούλιας εἶναι μισανοιχτὴ ἀποπάνω της καὶ κατεβάζει τὴ νοτιὰ φιὸ στὴν πλάτη της οἱ ὦμοι τουρτουριαζουν μὲ τὸ μαγνάδι τοῦ τσιτιοῦ ποὺ ναι νυμένοι, τὰ μπούτια, οἱ ἄτζες τρεμουλιαζουν μισοζαρκα, ἡ Φρόσω βήχει κάτω ἀπ' τὸ κατώγι, ἡ Μαριὼ δέρει στὴν ἄλλη κάμαρα τὴν Παναγιούλα, ποὺ τὴν τσάκωσε νὰ κοιτάῃ κι αὐτὴ στὸ παραθύρι, κι ὁ Γεσίλας οὔτε ἀκούγεται, οὔτε γράφει. Δὲν πείσμωτε μόνο μὲ τὸ Ζωριὰ καὶ μὲ τὸν Τελατίνη, δὲν ἔριζε μαύρο λιθάρι πίσω του μόνο στὴν πόλη κοντὰ στὸν ποταμό, μὰ καὶ στὴν κούλια τοῦ πατέρα του

Δίχως κ' ἡ ἴδια νὰ τὸ καταλάβῃ, ἡ Κούλα βρέθηκε στὸ παραθύρι, κοιτάζοντας ἂν πέφτῃ σὲ ξαστεριὰ ἢ σὲ σύγνεφα ὁ ἥλιος, ποὺ ἔριζε μιὰ στιγμὴ μιὰ λάμψη ἀχνὴ στὴν κάμαρα. Κάνε νὰ σταματοῦσε ἡ βροχή, νὰ στεγνώσῃ λίγο ὁ τόπος καὶ νὰ δῇ τὸ δάσκαλο νὰ περάσῃ σὰν ἄνθρωπος. Νὰ πάρῃ δύναμη, νὰ κατεβῇ κάτω στὸ δρόμο καὶ νὰ πέσῃ στὰ πόδια του, νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ τὴν πάρῃ μακριὰ ἀπὸ δώ, ὅπου θέλῃ αὐτός, ἂς εἶναι καὶ στὸ σύνορο τοῦ κόσμου, στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς γῆς, μονάχα μακριὰ ἀπὸ δώ, ὄξω ἀπὸ τὴν κούλια.

Κι ὅταν τὴν ἄλλη μέρα τὸν βλέπῃ νὰ ξαναπερνάῃ, κρεμιέται στὸ παράθυρο καὶ τοῦ χαμογελάει, κατεβαίνει κάτω στὴν αὐλόπορτα καὶ τοῦ σφυρίζει ἕνα γλυκόλογο, τοῦ γνέφει νἀρθῇ πίσω ἀπὸ τὸ φράχτη. Μὰ ἐκεῖνος δασκαλος φοβαται καὶ τὸν ἴσκιο του. Δὲν ἀποφασίζει νὰ ζυγώσῃ κι ἂς εἶναι σούρωπο κι ἂς μὴν περναῃ ψυχὴ στὸ δρόμο. Ὅλο καὶ κοντοστέκεται, μὰ δὲν τολμᾶει ἕνα βῆμα πρὸς τὴν πόρτα, ὅλο καὶ ρίχνει φοβισμενα μάτια στὰ παράθυρα Κ' ἔτσι τὴν ἄλλη μέρα καὶ ξανὰ τὴν ἄλλη ὡς ποὺ ἐπὶ τελους ἔγιν' ἄφαντος. Δὲν ξαναπέρασε

Ἡ Κούλα πάει νὰ χάσῃ τὸ μελό της. Μὴν ἀρρώστησε, μὴν τὸν μετάθεσαν; Χίλια βάνει ὁ νοῦς της. Ρώτησε τὰ παιδιὰ ποὺ γύριζαν ἀπ' τὸ σκολειό του. Ἐδῶ 'ναι καὶ στὴν ὑγειά του ὄχι καὶ καλλίτερα. Σήμερα τάργασε ἑνοῦ ἀπ' αὐτὰ τὶς ἀπαλάμες μὲ τὴ λούρα.

Ἡ Κούλα ἀπελπίζεται. Ἄλλο δὲ μένει πιὰ νὰ τοῦ γράψῃ μὲ τὴν Παναγιούλα· «Ἀγάπη μου, χουσό μου, μάτην σὲ ἀναμένω καὶ ἀπορῶ τὸ δικτι διέκοψες κτλ.», ἀντίγραψε ἀπὸ τὸ πελιὸ χιλιοσκισμένο ἐπιστολάριο τῆς κούλιας, ἔκλεισε δυὸ πανσέδες μεσα μὲ τὰ δάκρυά της κ' ἔδοσε τὸ γράμμα. Πρώτη φορὰ δὲν ἤταν ποὺ θκλαψε καὶ τὴν ὑπηρεσία αὐτὴ ἡ ἀρφανὴ τῆς πλύστρας τοῦ πατέρα, μὰ τούτη τὴ φορὰ ἡ Κούλα δεν τὴ βρήκε πρόθυμη. Δὲν ξέρει, εἶπε, σὲ ποιόν ἀπ' τοὺς πολλοὺς δασκάλους νὰ τὸ δόσῃ. Μετὰ πολλὰ κι ἀφοῦ τῆς τὸν περίγραψε μὲ λεπτομέρεια ἡ Κούλα, τελος δέχτηκε. Ἡ Παναγιούλα ἄργησε νὰ γυρίσῃ ἐκεῖο τὸ βραδυ, ὅμως ἀπαντῆσῃ δεν ἔφερε. Τοῦ κάκου στάλθηκε καὶ ξαναστάλθηκε μὲ νέο γράμμα· δὲ μπόρεσε νὰ ξαναβρῇ τ. δασκαλο.

Καὶ δὲ μπορεῖ ναβρῇ ἡσυχία κ' ἡ Κούλα, δὲ μπορει νὰ κλείσῃ μάτι. Νευρίκιασε κι αὐτή. Δὲν ὑποφέρει πια τὴ γκρίνια τῆς Μαριώς. Λόγο κι ἀντίλογο. Μάτσια τὴν παρακαλεῖ ἡ Φρόσω νὰ μὴν τὴ συνερίζεται γιατὶ δεν εἶναι στὰ καλά της Ἴσα τὰ πάνε κ' οἱ δυὸ τώρα. Κι ὁ ἄνεμος τῆς ποταμιᾶς τὴν ἀπονευρικιαζει. Τώρα θὰ πέσ' ἡ κούλια ἀπάνω της καὶ θὰ τὴ θάψῃ. Κάθε ἐλπίδα λυτρωμοῦ ἔσβυσε, κάθε δρόμος σωτηρίας εἶναι κλεισμένος.

Μιὰ γνώριμή της καθονταν στὸ σκολειὸ κοντά. Ἤταν τὸ τελευταιο βῆμα, μὰ ἔλειπαν τὰ ποδήματα, ἔλειπ' ἕνα φόρεμα τῆς προκοπῆς γιὰ νὰ τὸ κάμῃ. Τελος ἄφησε στὴν ἄκρη τὴ ντροπή, βρήκε

μηθῶ. Στὸν ὕπνο μοὺ Τούρκους ἔβλεπα, σπαθιὰ ἐδῶ, καπνοὺς ἐκεῖ, μὰ οὔτε μιὰ σταλαματιὰ ἀπὸ αἷμα. Τόσο τὸ καλλίτερο.

Χαράματα, τὰ βώδια μὲ ξυπνοῦσαν μὲ τἀκριβά τους μουγκαλιτὰ καὶ τὰ κοκόρια μὲ τὶς κραξές του.

— Καλημέρα, κὺρ Θωμᾶ. Ἐξήγα μου, μαθές, τὸ ψεσινοβράδινο.

— Σούτ! μοῦ ξανακάνει μυστηριώδικα. Δὲν εἶναι τίποτα.

— Βρὲ τί σοὺτ καὶ ξεσούτ, κὺρ-Θωμᾶ; Πές μου καὶ μένα τί τρέχει, νὰ ξέρω. Παράξενος εἶσαι.

— Δὲν εἶναι τίποτα, μοῦ λέει· ὁ Καρανάσος εἶταν.

— Ποιός Καρανάσος;

— Ὁ νέος ὁ ξανθὸς γιὰ τὸν ποὺ μ' ἀρώτησες ψὲς τὸ ἀποσήμερο.

— Ὁ συμπαθητικός μου; Ἔ, τὸ λοιπόν;

— Τὸ λοιπός, εἶναι χρυσὸ παιδί. Ὅλη τὴ μέρα στὰ ἔργα σκεφτικὸς κι ἀμίλητος δουλευτάρης, ὅμως τὴ νύχτα ἄλλος ἐξάλλου γίνεται. Χρόνια εἶναι ποὺ τὄταθε, μὰ κανέναν δὲν πειράζει. Μὲς στὸ σκοτάδι γυρίζει κάνοντας μὲ μαστοριὰ ὅλες τὶς φωνὲς τῶν σκυλλιῶν. Ὅλα τὰ μαντρόσκυλλα, τὸ λοιπός, τὸν ἀκολουθοῦν. Κοπάδι τὰ κάνει καὶ τὰ πάει στὶς ὀχτιὲς τοῦ Σκλαμπριᾶ, κ' ἐκεῖ ξενυχτίζουν καὶ τὰ κουβεντιάζουν ὡς τὰ χαράματα. Ὅμως τί λένε, κανένας δὲν ξέρει, γιατὶ κανένας ἄλλος ἐξὸν αὐτὸς δὲν κατέχει τὴ γλῶσσα τῶν σκυλλιῶν.

— Παράξενο πράμα!

Στὸ μετικξὺ νά, κι ὁ κὺρ Δημήτρης ὁ ζευγᾶς.

— Καλημέρα. Τὰ μάθατε; μᾶς λέει.

— Τί πάλε; λέμ' ἐμεῖς.

— Ὁ Καρανάσος πνίγηκε στὸ Σαλαμπριᾶ, ψὲς τὰ μεσάνυχτα.

— Καλὰ στὄλεγα ἐγώ, κὺρ-Θωμᾶ, πὼς κάτι ἀσυνείθιστο συμβαίνει. Καὶ πῶς, κὺρ-Δημήτρη, πνίγηκε; Δηγήσου μας τὸ λοιπόν.

— Μὲ τὰ σκυλλιὰ πῆγε ὅπως πάντα, μαθές, στὶς ὀχτιὲς καὶ βάλθηκε μετὰ τους νὰ κουβεντιάζῃ καὶ νὰ τοὺς δασκαλεύει ἱστορίες. Ἄξαφνα τί τὸν πιάνει καὶ πέφτει στὸ νερό;

— Ἔλα ντέ! λέει ὁ κὺρ-Θωμᾶς.

— Κακόρεμμα εἶναι στὸ μερος. Πέφτουν τὰ σκυλλιὰ νὰ τόνε σώσουνε, ὅμως ἀδύνατο στάθηκε. Ὕστερα ἀπὸ κάμποσο πνιγμένον τὸν ἔσυραν στὸν ὄχτο καὶ τὸν περιτριγύρισαν καὶ σὰ μοιρολογίστρες τόνε κλαῖν ἴσαμε τώρα. Κανέναν ἀπὸ μᾶς δὲν ἀφίνουν νὰ σιμώσῃ, μονάχα οὐρλιάζουν· οὐρλιάζουν ποὺ ἀνάθεμά τα!... Μὰ δὲν ἀκοῦτε, μαθές, πῶς οὐρλιάζουν;

Σιμώσαμε κι ἀνοίξαμε τὸ παράθυρο. Τὸ φῶς, τὸ σκοτάδι πάλευε νὰ νικήσῃ. Πάχνα πυκνὴ τὴν Πλάσῃ ἔζωνε ἀκόμα. Ἀπὸ τὰ μάκρη, πέρα, τρομαχτικὰ ἐρχόντουσαν τὰ οὐρλιάσματα τῶν σκυλλιῶν, ποὺ θρηνοῦσαν τὸν πεθαμένο τους τρελλό.

Παρίσι, 1908.

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΨΑΡΑΔΕΣ

Σ' ἐρημικὴ τὴ βάρκα ἀκρογιαλιὰ
τραβήξαν καὶ σ' ἀπάνεμο λιμάνι
καὶ μακρυὰ ἀπ' τοὺς κόπους τώρα πιάνει
καθένας τους μιὰν ἥσυχη δουλειά.

Ἄλλος τὴ βάρκα πλαίνει, ἄλλος παλιὰ
μπαλλώνει ροῦχα, ἄλλος τὰ δίχτια σιάνει,
ἄλλος σκουπίζει, τὸ φαΐ ἄλλος φτειάνει
νἀπογευτοῦν τὸ βράδυ μιὰ σταλιά.

Μὰ μόνο, ξαπλωμένο ἀπὰ στὴν πλώρη,
ἕνα ξανθὸ καὶ λιοκαμένο ἀγώρι,
ποὺ οἱ σύντροφοι τὸ κράζουνε τρελλό,

μὲ μάτια ὀνειροπλάνευτα κοιτάει
τὸν ἥλιο, ποὺ ὁλοπόρφυρος βουτάει
μέσα στὸ ματωμένο τὸ γιαλό.

ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ

ΤΟ ΧΕΡΙ ΤΗΣ ΜΟΙΡΑΣ

Ὁ Χουλίδας βγῆκε ἔξω. Ὁ Σαμούλης ἔμεινε στὴ θέση του, μαζωμένος σὰ γάτα, ἀκίνητος. Φαινόταν νὰ μὴ κατάλαβε πὼς ἔφυγε ὁ Χουλίδας καὶ ξακολουθοῦσε νὰ ἔχει τὰ μάτια στηλωμένα στὸ πάτωμα.

Στὴν ἀρχὴ ποὺ ἄκουσε τὸ σκύλλο νὰ οὐρλιάζει ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ φυλάργυρου, εἶχε σκεφτεῖ:

— Κάτι κακὸ θὰ πάθει ὁ Χουλίδας!

Μαζὺ τοῦ ἦρθε ἡ σκέψη μὴ αὐτὸ τὸ κακό, ποὺ ὁ σκύλλος σὰν κακὸς μάντης τὸ φώναζε τόσο ἀπαίσια στὴν πόρτα τοῦ φιλάργυρου, εἶταν τὸ κακὸ ποὺ αὐτὸς εἶχε σκεφτεῖ νὰ κάνει στὸ φιλάργυρο! Καὶ μετὰ τοῦ φάνηκε νὰ σέρνεται ἀπὸ κάποια δύναμη, νὰ τὸν σπρώχνει αὐτή, γιὰ νὰ κάνει κεῖνο τὸ κακό, κ' αἰστάνθηκε τότε ὅτι τοῦ εἶταν ἀδύνατο νὰ ὑποχωρήσει, γιατὶ αὐτὸ εἶταν γραμμένο νὰ γίνει, καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν ὅριζε πιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλ' εἶταν ὄργανο τῆς Μοίρας!...

Ἡ φωνὴ τοῦ Χουλίδα τὸν ἔβγαλε ἀπ' αὐτό. Εἶχε γυρίσει καὶ ρωτοῦσε·

— Τί ἔδυσε ὁ ἥλιος;...

Ἀπάντησε κάτι μπερδεμένο καὶ κοίταξε ἔξω. Ὁ οὐρανὸς εἶχε σκεπαστεῖ ἀπὸ σύγνεφα πελώρια. Ἕνα σκοτεινὸ ἐπροβάλε ἀπ' τὸ ἀντικρινὸ ψηλὸ σπίτι.

— Ἔλα πήγαινε! τοῦ εἶπε ἀπότομα ὁ Χουλίδας.

Κάτι εἶπε ὁ Σαμούλης σιγὰ σιγά, ποὺ εἶταν περισσότερο φοβέρα παρὰ χαιρέτισμα, κ' ἔφυγε. Ὅταν βρέθηκε στὴν αὐλή, ἀντὶ νὰ βγεῖ ἔξω στὸ δρόμο, χώθηκε σὲ μιὰ καμαρούλα, ποὺ εἶταν σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς αὐλῆς. Εἶταν ἀνοιχτή, γιατὶ δὲν εἶχε τίποτα. Ἄλλοτε ἔβαζαν μέσα κεῖ τὰ βερνίκια, τὸ χρυσό, κόλλα κι ἄλλα ὑλικά, ποὺ χρησίμευαν στὸ κατάστημα Χουλίδα.

Εἶταν σκοτάδι μέσα. Ζήτησε νὰ βρεῖ κάτι νὰ καθήσει καὶ δὲν βρῆκε ἄλλο παρὰ τὸ πάτωμα. Καὶ κάθισε περιμένοντας νὰ νυχτώσει καὶ νὰ κούσει τὸ Χουλίδα νὰ φεύγει. Εἶχε κάτι τῆς γάτας, ποὺ παραμονεύει ποντικὸ καθὼς ἔμενε ἔτσι. Ἄκουσε σὲ λίγο πάνω στὴ λαμαρινένια στέγη τῆς καμαρούλας τὴ βροχὴ νὰ χτυπᾶ.

Ἡ ὥρα περνοῦσε. Ἡ βροχὴ δυνάμωνε. Σὰ νὰ κοσκινίζαν ἐπάνω στὴ λαμαρινένια σκεπὴ μάγισσες, φαντάσματα τῆς νύχτας ἀκουγόταν ἡ βροχή.

Καὶ ὁ καιρὸς ἐκεῖνος, οἱ κρότοι τῆς βροχῆς τὸν ἔκαναν νὰ αἰστάνεται περισσότερο ἐκεῖνο, ὅτι εἶταν ὄργανο τῆς Μοίρας, καὶ ὅτι ὅλα αὐτὰ γινόνταν νὰ τὸν βοηθήσουν γιὰ νὰ φτάσει ἐκεῖ ποὺ ἡ Μοίρα ἤθελε!

Ἄκουσε τῆς γυάλινης πόρτας τὸ κουδουνάκι νὰ χτυπᾶ, ἔπειτα τὴν ἐξώπορτα νὰ κλείνει, ὅπως πάντα μ' ἕναν τρομερὸ κρότο.

Ὁ Χουλίδας εἶχε φύγει.

— Ἐμπρός! εἶπε.

Νόμισε ὅτι τὸν ἔσπρωχναν νὰ βαδίσει. Ἄνοιξε καὶ βγῆκε. Τὸ χαλάζι κι ὁ ἄνεμος τὸν χτύπησαν στὸ πρόσωπο. Ἀνέβηκε τὴ σκάλα, ἔβαλε τὸ ἀντικλείδι κι ἄνοιξε... Πέρασε τὸ διάδρομο, πατώντας σιγά, ἐλαφρά, κ' ἔφτασε στὸ δωμάτιο τοῦ φιλάργυρου. Ἐκεῖ στάθηκε.

μιὰ πρόφαση καὶ κίνησ' ἕνα δειλινὸ καὶ πήγε. Ἡ γνώριμή της τῆς πρόσφερε θέση στὸν καναπέ, μὰ ἡ Κούλα προτίμησε μιὰ καρέκλα στὸ παράθυρο κοντὰ καὶ κάθισε προσμένοντας. Νάτος τέλος ὁ φίλος, βγῆκε ἀπ' τὸ σκολειό του. Καθὼς τὴν εἶδε ξαφνικὰ κοκίνησε. Ὁ συνάδερφός του, ποὺ πέρναγαν μαζί, τῆς ψωμογέλασε, μὰ κανένας δὲν ξαναγύρισε τὰ μάτια νὰ κοιτάξῃ. Ἡ Κούλα φρένιασε. Περίμενε, περίμενε ὅσο ποὺ νύχτωσε· δὲν ξανκπέρασε κανεὶς ἀπ' τοὺς δασκάλους. Μὲ ἀπελπισία θανάτου γύρισε στὴν κούλια. Τί τόκαμε, τί τόφταιξε; Ποιά εἶν' ἡ ἀφορμή, τέχει μαζί της καὶ τὴν περιφρονάει; Δίχως ἄλλο θὰ τὸν ἔβκλαν στὰ λόγια, θὰ τοῦ τὴν κατηγόρεσαν· ὁ κόσμος σὰν καὶ θάχῃ ἄλλο τίποτα νὰ κάμῃ; Ἤθελε μόνο νἄξερε ποιά νἄν' ἐκείνη πόβαλε τὴ διαντριά, νὰ τὴν ξεσκίσῃ μὲ τὰ νύχια της τὴ φτονερή, τὴν κουρκουσούρα.

Μπαίνοντας στὴν αὐλόπορτα τῆς κούλιας, ἀπάντησε τὴν Παναγιούλα μπρός της. Ξετράχειλη, ξυπόλυτη, ἀνασκουμπωμένη πότιζε τὸν κῆπο. Τὰ χείλη, ποὺ ὁ βορριὰς τἀποκοκίνιζε ἀντὶ νὰ τὰ γαλαζώνῃ, οἱ καστανὲς πλεξίδες της, ποὺ γύρευαν νἀγγίξουνε τὶς φτέρνες, τὰ γιομάτα μάγουλα, ποὺ δὲν τὰ σούρωνε ἡ ἀναφαγιὰ κ' ἐκεῖνα τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια, ποὺ ἄστραφταν στὴ συμφορὰ καὶ στὸ μαράζι γύρω τους, τὴ φούρκισαν. Γιατί; Δὲν τὸ ρωτάει. Μανία σκοτεινὴ κι ἀόριστη, τυφλὸ ἔνστιχτο καθὼς ἐκεῖνο ποὺ ἔσπρωχνε μιὰ φορὰ τὴ μεγαλήτερη ἀδερφή της νὰ τῆς ξερριζώνῃ καὶ τὰ δικά της τὰ μαλλιά. Κ' ἡ Παναγιούλα ἀπόψε τῆς πάτησε κι αὐτῆς μὲ τὰ ξερά της μιὰ ρίζα διπλὴ διαλέτα δίπλα στὸ πηγάδι. Ὅποιος ζητάει ἀφορμὴ δὲν ἀργεῖ νἄβρῃ.

Ἡ ἀρφανὴ τῆς πλύστρας ἀπὸ τὴ λασπόπολη δὲ μιλοῦσε στὶς βρισιές, δὲ μουρμούριζε στὶς μπούφλες. Συνήθισε ἀπὸ μικρή. Ἡ δυστυχία τῶν ἀδερφάδων πάντα σ' αὐτὴ ξεθύμαινε, ἰδίως ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ πήραν καὶ στερεύονταν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι. Ὡς τόσο οἱ ἀποσπερνές της ἐκδρομὲς σ' ἐκείνους δὲν ἄριεψαν καὶ τώρα μάλιστα τρέχει πιὸ πρόθυμα σ' αὐτὲς κι ἀργεῖ περσότερο τὴ νύχτα νὰ γυρίσῃ. Ἡ Μαριὼ στουμπάει καὶ καταριέται, ἡ Κούλα δίνει χέρι· τώρα κι αὐτή, μὰ ἡ Παναγιούλα δείχνει μιὰ ἀπάθεια ἀνεξήγητη. Στὴν ὄψη της, στὸν τρόπο της κάτι σὰν νὰ λέῃ: χτυπάτε, βασανιζετε· ὅλα θὰ περάσουν. Ἡ μέρα τοῦ θεοῦ κ' ἡ ζωή της μὲς τὴν κούλια σὰ νὰ μὴν ἔχουν ὕπαρξη ἀληθινὴ γι' αὐτή, ἡ δική της ἡ ζωὴ σὰ νἀρχινάῃ μὲ τὸ σούρπωμα, σὰ νἄναι ὁ δρόμος, ἡ νυχτιὰ καὶ τὸ σκοτάδι. Ἡ κοὐλια ὑποτάζεται στὸ θέλημά της, γιατὶ κ' ἡ ὕπαρξη τῆς κούλιας ὅσο πάει καὶ δένεται περσότερο καὶ κρέμεται ἀπ' τοὺς ἀποσπερνούς της δρόμους. Ἡ Φρόσω δύσκολα μπορεῖ πιὰ νὰ ρίχνῃ τὴ σαΐτα, ἡ Μαριὼ ὅλο κι ἀπονευρικιάζει καὶ φθείρεται μὲ τὸ ντύσιμο τοῦ ξένου κόσμου, ἡ Κούλα, εἴδαμε τί μαρτυρεύει ἡ ψυχὴ τῆς Κούλας. Πολλὲς φορὲς χτυπάει ἡ ἀποχώρηση στὸ κάστρο, κάποτε ἀκόμα καὶ τὸ σωπητήριο κ' οἱ ἀδερφές στὴν κούλια, σκυμένες στὸ ξεσπιθισμένο τζάκι τους, δὲν εἶναι σίγουρες ἀκόμα πὼς δὲ θὰ πλαγιάσουν κι αὐτὴ τὴ νύχτα νηστικές.

Μιὰ τέτια νύχτα ἀπ' τὶς πολλές, κρύα καὶ σκοτεινὴ στὸ δρόμο καὶ στὴν κούλια, ἡ Παναγιούλα δὲ γύρισε σ' αὐτὴ ὁλότελα. Τὴν ἄλλη μερα μαθεύτηκε ἀπ' τὴν πόλη πὼς ἔγινε ἄφαντος κι ὁ δάσκαλος.

Ἡ Κούλα λιγοθύμησε.

«Τὸ σιγαλὸ ποτάμι, ἡ πομπιομένη, ἡ μούλα!» ρέκαξε ἡ Μαριώ, τρέχοντας στὴ γειτονιὰ γιὰ ξύδι.

Ἡ Φρόσω μονάχα δὲ μίλησε· ἡ φωνή της εἶχε χάσει ἀπὸ καιρὸ τὴ δύναμη. Τὸ ποτήρι δὲ χωρούσε ἄλλο πιά.

. . . . . .

— Τί περιμένεις ; εἶπε στὸν ἑαυτό του.

Ὅρμησε στὴν πόρτα, ἀλλ' αὐτὴ ἄνοιξε ἀφίνοντας ἐλεύτερη τὴν εἴσοδο, μὲ ρωνὴ ὅμοια μὲ ποντικοῦ.

Ἕνα μικρὸ φῶς φώτιζε τὸ δωμάτιο ποὺ κάποτε ἡ ἀστραπή, ποὺ περνοῦσε, τὸ ἔκανε νὰ λάμπει. Σὰν τέρας μυκώμενο καὶ δεμένο ἀπ' τὸ ἐλεύτερο φῶς ἡ βροντὴ ἀκολουθοῦσε.

Μπῆκε μέσα γλήγορος μὲ μιὰ τρεμούλα στὸ σῶμα. Ἤξερε ποῦ ὁ φιλάργυρος εἶχε τὸ θησαυρό! Θὰ τὸν ἔκανε φτωχό, φτωχό! Αὐτὸ εἶναι τὸ κακό, ποὺ θὰ ἔκανε στὸ φιλάργυρο!...

Ἀλλ' ἄκουσε κάτι σὰ βῆμα!.. Ἐτρόμαξε, ζαλίστηκε καὶ τοῦ φάνηκε τότε, ὅτι βρισκόταν μέσα σὲ ὄνειρο καὶ πίστεψε, ὅτι κάποιο σκοτάδι θὰ ριχνόταν ἀπ' αὐτὸ καὶ θὰ τὸν ἔκρυβε!

Μιὰ φωνὴ ἔπειτα·

— Κλέφτη!

Αἰστάνθηκε τὸ χέρι τοῦ φιλάργυρου νὰ τὸν ἁρπάζει κι ἀντίκρυσε τὰ μάτια του. Τὰ εἶδε μεγάλα, μεγάλα!..

— Κλεφτη! Θὰ σὲ πνίξω!

Καὶ τὸν ἔσφιγγε δυνατά. Ὁ Σαμούλης, σὰ νὰ ποῦ ἔφυγαν οἱ δυνάμεις, κλονίστηκε.

— Θὰ σὲ πνίξω!

Ἡ φωνὴ τοῦ Χουλίδα σταύτιά του σὰν κακὴ σάλπιγγα καὶ τὰ μάτια του ἄγρια, μεγάλα, ἀπαίσια νὰ τὸν κοιτάζουνε...

— Θὰ χαθῶ!

Προσπάθησε νὰ παλλαχτεῖ, ἀλλὰ στάθηκε ἀδύνατο. Στὸ νοῦ του ξαφνικά, σὰν τὴν ἀστραπή, ποὺ μπῆκε στὸ δωμάτιο, ἦρθε τὸ μαχαίρι του.

Καὶ χτύπησε μ' αὐτό, ἐχτύπησε!...

*

Ὁ φιλάργυρος ἔμεινε μέσα στὸ δωμάτιο, ἀνάσκελα στὸ πάτωμα, μὲ κλεισμένα τὰ δαχτυλα καὶ ἀνοιχτὰ τὰ μάτια.

Ὁ Σαμούλης εἶχε φύγει. Κ' ἔξω αὐτός, καθὼς ἔτρεχε μέσα στὸν ἄνεμο τὸ δυνατό, στὴ βροχή, στὸ χαλαζι τοὺς εἶπε, σὰ νὰ ἤθελε νὰ τοὺς συστήσει τὸν ἑαυτό του:

— Εἶμαι τῆς Μοίρας τὸ χέρι ἐγώ!..

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

Ὅταν ξανάρθε ἡ ἄνοιξη σὲ λίγο, τὸ βελούχι ἀντικρυὰ ἀπ τὴν κούλια δὲν ξανάνοιξε. Ποιός θάρχονταν σ' αὐτό; Οἱ δάσκαλοι τὸ φούμισαν κ' οἱ ὑπαξιωματικοὶ εἶναι πιὰ φευγάτοι. Τὸ κάστρο δὲν τὸ φοβέριζε ὁ ἐχθρὸς καὶ κάποιος ἰσχυρὸς πήρε ἀπὸ κεῖ τὸ τάγμα σ' ἄλλη πόλη. Οἱ ἀδερφάδες κλείστηκαν ὁλότελα στὴν κούλια τους. Ὁ Γεσίλας κυνηγάει ἀκόμα μετρητὲς χιλιάδες σ' ἄλλες φρουρές.

Τέλος κάπου ψάρεψε καμπόσες. Μὰ ὅταν ἦρθε γιὰ νὰ δείξη τὴ νύφη στὶς ἀδερφὲς καὶ στὴν πολη κοντὰ στὸν ποταμό, βρήκε τη Φρόσω στὸ κρεβάτι μὲ τὸν ἴδιο σφαχτη καὶ τὸν ἴδιο βήχα τοῦ πατέρα μιὰ φορά Ἡ νύφη δὲν εἶχε ἄδικο νὰ βιαστῆ νὰ φύγη. Τὸ μαρτύριο τῆς Φρόσως ἦταν στὸ τέλος του· ἡ χαρά, ποὺ εἶδε τὸ σόϊ τοῦ Κρανιὰ θριαμβεμένο, δὲ μπόρεσε νὰ τοῦ μακρύνη τὸ δρόμο του.

Στερνά, ὅταν ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ξαναπέρασα ἀπ' τὸν ὄχτο τάκοοπόταμου, εἶδα στὸ μέρος, ποὺ ἔστεκε τὸ βελούχι μιὰ φορα, ἕνα σκέλεθρο μιᾶς μαυροφόρας νὰ δένη στάγριαγκαθα ἐν' ἄλλο σκέλεθρο κατσίκας. Ἦταν ἡ Κούλα καὶ δὲ θὰ τὴ γνώριζα, ἂν μιὰ φωνὴ δὲ φώναζε βραχνὰ μέσα ἀπ' τὴν κούλια τὸνομά της. Ἡ φωνὴ ἦταν τῆς Μαριώς· δὲν εἶχε χάσει τὸν ἀρχοντικό προσταχτικό της τόνο κι ἀχούσε στὴν ἐρμιὰ τῆς ποταμιᾶς παράπονο μαζι κι ὀργὴ ἐναντίον στὴν ἀδικιὰ ποὺ κυβερναει αὐτὸν τὸν κόσμο.

ΤΕΛΟΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα δρ. 8.— Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ δρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (2 δρ. τὴν τρι μηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδερόδρομου Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

Στὰ Χανιὰ (Κρήτη) στὸ Πραχτορ. Ἐφημερίδων στοῦ κ. Ἀλικιώτη).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ψεύτικα παραρτήματα—Τὸ Πέραν καὶ τὰ Δαρδανέλλια—Βάρβαρα ὀνόματα—Προγονικὰ κειμήλια.

ΟΙ ΦΗΜΕΡΙΔΕΣ μας πάλι πενταρολογήσανε ἡρωϊκὰ τοῦτες τὶς μέρες μὲ τὶς Τούρκικες ἀνακατοσιοῦρες. Κάθε δυὸ ὧρες, ἐξὸν ἀπὸ τὶς ψευτιὲς ποὺ μᾶς ξεφουρνίζανε στὰ φύλλα τους, εἴχαμε κι ἀπὸ ἕνα καινούριο παράρτημα, δηλ. κι ἀπὸ μιὰ καινούρια ψευτιά. Τόνα παράρτημα τὸν κατέβαζε τὸ Σουλτάνο ἀπὸ τὸ θρόνο, τὸ δεύτερο τὸν ἄφινε νὰ κάθεται ἥσυχος στο Γιλδίζ του, τὸ τρίτο τονὲ φυγάδευε, σὰ ζωοκλέφτη, τὸ τέταρτο τὸν κατεδίκαζε σὲ θάνατο καὶ τὸ πέμπτο... Μὰ ποῦ νὰ κρατήσεις σειρὰ στὶς ψευτιές! Ὅσο πάλι γιὰ τὸ νεοτουρκικὸ στρατὸ ποὺ βρίσκεται ὄξω ἀπὸ τὴν Πόλη, χίλιες φορὲς τὸν ὁδηγήσανε μπροστὰ κι ἄλλες τόσες τονὲ γυρίσανε πίσω—κ' ἔτσι καλὰ καλὰ δὲν ξέρουμε, ἂν καὶ διαβάσαμε τοῦ κόσμου τ ἀ ν α μ φ ι σ β ή τ η τ α παραρτήματα καὶ τοῦ κόσμου τὰς «ἐξηκριβωμένας» πληροφορίας, ἂν εἶναι Σουλτάνος ὁ Χαμὶτ κι ἂν ὁ Νεοτουρκ. στρατὸς μπῆκε στὴν Πόλη!

Πόσες πεντάρες πληρώσαμε γιὰ νὰ μὴν τὰ μάθουμε ὅλ' αὐτὰ οὔτε λογαριάζουνται.

*

ΣΕ ΚΑΠΙΟ παράρτημα μάλιστα δημοσιεύτηκε καὶ ἡ ἀκόλουθη ἐξωφρενικὴ εἴδηση. Γιὰ νὰ μὴν περάσει ὁ Νεοτουρκικὸς στρατὸς ἀπὸ τὴ Σταμπούλ. ποὺ κατοικιέται σχεδὸν ἀλάκαιρη ἀπὸ Τούρκους, ἀναγκάστηκε νὰ μπεῖ ἀπὸ τὴν πόρτα τοι Ρωμανοῦ καὶ νὰ τραβήξει ὁλοῖσα στὸ Πέρα! Εἶναι τὸ ἴδιο πάνου κάτου, σὰ νὰ ράζει κανεὶς στὸ Πειραιώτικο λιμάνι καὶ νὰ τραβάει ὁλοῖσα στὴν Ἀθήνα, δίχως νὰ περάσει ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ!

Παραπολὺ τὴν ξέρουν τὴν Πόλη οἱ δημοσιογράφοι μας. Μὰ γιατὶ νὰ ξαφνιάζεται κανεὶς ὅταν ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ μας ρωτοῦσε κάποτα ἂν τὰ Δαρδανελλια τὰ περνάει κανεὶς γιὰ νὰ πάει στὴν Πόλη ἢ ὕστερα, γιὰ νὰ βγεῖ στὴ Μαύρη θάλασσα;

*

ΜΙΑ ΕΙΔΗΣΗ ποὺ δημοσιεύτηκε στοὺς «Καιροὺς» τῆς Πέμτης μὲ μεγάλα μεγάλα ψηφιά, ἀξίζει νὰ μπεῖ καὶ δῶ γιὰ ναν τὴ χαρεῖ ἀλάκαιρο τὸ Πανελλήνιο. Νὰ τη καὶ καμαρώστε τη:

Σήμερον τὸ ἀπόγευμα θὰ συνέλθῃ ἐν τῇ Βουλῇ μεγάλη ἐπιτροπὴ ἐξ εἰδικῶν, ἐξ ἱστορικῶν καὶ λογίων, ἥτις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν κ, Λεβίδου θὰ συνεργασθῇ ἐπὶ τῆς προταθείσης παρ' αὐτοῦ μετονομασίας τῶν διαφόρων χωρίων τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἰδίως – τὰ ὁποῖα φέρουν βαρβάρους ἢ μωρὰς ὀνομασίας, ἢ ὀνόματα τὰ ὁποῖα ἐδόθησαν αὐτοῖς ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Ἡ ἐργασία ἥτις θὰ γείνῃ θὰ στηριχθῇ εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ἢ θὰ ὁδηγηθῇ ἐκ παραδόσεων, περὶ τῶν διαφόρων πληθυσμῶν, τὰ δὲ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα θὰ δοθοῦν, θὰ εἶνε ἱστορικά.

Ὕστερ' ἀπ' αὐτὸ τὸ κατόρθωμα τοῦ κ. Λεβίδη θὰ μποροῦμε καὶ μεῖς νὰ ποῦμε πὼς κάτι κάναμε κι ὅποιος ὀχτρός μας ἀποκοτάει—τρέμετε, Βούλγαροι—ἂς ξεμυτίσει μπροστά μας!

*

ΕΠΙΣΗΜΟ στόμα—ὁ κ. Στάης δά, ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας—τὸ μολόγησε πιὰ πὼς τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι τὸ Κράτος μας παρὰ «θεματοφύλαξ τῶν προγονικῶν κειμηλίων». Τουτέστιν, ἤγουν, δηλαδή, ἄλλο λόγο δὲν ἔχει νὰ ὑπάρχει τὸ Κράτος μας, παρὰ γιὰ νὰ φυλάει τὰ ἀρχαῖα του!

Ὁ κ. Στάης ἔτσι τηλεγράφησε στὸ ἀρχαιολογικὸ συνέδριο ποὺ γίνε στὸ Κάϊρο. γιατὶ ἔτσι πιστεύει, πὼς δηλ. εἶναι «Ὑπουργὸς Κράτους ὅπερ σεμνύνεται ὅτι εἶναι θεματοφύλαξ τῶν προγονικῶν κειμηλίων». Μὰ καὶ μεῖς ποὺ δὲν εἴμαστε Ὑπουργοί, τὰ ἴδια λέμε, καὶ σεμνυνόμαστε ποὺ χουμε Ὑπουργοὺς σὰν τὸ Στάη καὶ τὸ Λεβίδη νὰ μᾶς βγάζουν ἀσπροπρόσωπους σὲ κάθε ἐπίσημη καὶ κρίσιμη περίσταση.

ΣΕΡΙ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

(Ἡ ρούσικη σαλάτα τῆς Τουρκιᾶς)

Ἀγαπητέ μου Νουμᾶ,

Μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρο παρακολουθῶ στὶς ἐφημερίδες μας τὶς εἰδήσεις καὶ τὶς κρίσες τους γιὰ τὴν ταραχώδικη πτώση τοῦ ὑπουργείου Χιλμῆ καὶ τὸ στραπάτσο ποὺ ἔπαθε τὸ Νεοτουρκικὸ Κομιτάτο, καὶ ἐν γένει γιὰ τὴν Πολιτικὴ ἀναρχία τῆς Τουρκίας. Ὅλα καλὰ καὶ ὡραῖα τὰ λένε, ἕνα μονάχα παραξενεύτηκα, καὶ δὲ θὰ τὸ ἔκανα λόγο διόλου, ἂν πολλοὶ ἄλλοι φίλοι μου δὲ μοῦ ἔκαναν τὴν ἴδια παρατήρηση.

Πραγματικὰ εἶναι γιὰ νὰπορεῖ κανένας μὲ τὸν Ἀθηναϊκο τύπο, ποὺ ἐνῶ γιὰ κοινὰ ζητήματα σοῦ ἀραδιάζει ἐξηγήσεις καὶ λεπτομέρειες καὶ σοῦ ψιλολογᾶ τὸ καθετὶ σὲ ἀπελπιστικὸ βαθμό, ποὺ δὲν τόχει τίποτε π. χ. νὰ καθίσει νὰ σοῦ περιγράψει τὸν ἐπίδεσμο τῆς πληγωμένης σκυλίτσας Φρουρσοῦ ἂν εἴταν μὲ γκάζα iodoformée ἢ salolée καὶ βαμπάκι hydrophile, ἀξαφνα σοῦ εκθέτει ξερὰ ξερά, καὶ σοῦ ἐπανκλαμβάνει, καὶ σοῦ κοπανάει γιὰ τὸν Ἰραντὲ τοῦ Σουλτάνου στὴ Νεα Κυβέρνηση, πὼς τὴ διαταζειν σεβαστεῖ τὸ Σεριὰτ καὶ τὸ Συνταγμα, καὶ πὼς οἱ διαδηλωτὲς τῆς Πόλης ἐζήτησαν τὴν ἀναγνώριση τῆς κυριαρχίας τοῦ Σεριὰτ ἢ Σεριὲτ ἢ Σερί, χωρὶς οὔτε λέξη νὰ σοῦ ξηγάει τί πάει νὰ πεῖ καὶ τί εἶναι αὐτὸ τὸ περίφημο τὸ Σερί, σὰ νὰ σοῦ μιλάει γιὰ ἕνα κοινότατο καὶ πολὺ γνωστὸ πρᾶμα, λόγου χάρη σα νὰ σοῦ λέει γιὰ τὴν ἁρμυράδα τῆς θαλασσας.

Μοῦ φαινεται πὼς οὔτε ἴδιες οἱ φημερίδες δὲν ἔχουν ἰδέα γιὰ τὸ Σεριάτ, γιατὶ ἀλλοιῶς θὰ γεμιζαν τὰ φύλλα τους μὲ καλαμπούρια εἰς βάρος τοῦ περίφημου αὐτοῦ Ἰραντὲ ποὺ φανερώνει πὼς ὁ Σουλτανος εἶναι ὁ ἐξυπνότερος Τοῦρκος καὶ διπλωματικώτατος ν ὗς.

Γι' αὐτὸ ἔρχουμαι νὰ δώσω μερικὲς ἐξηγήσεις, τὸ κατὰ δύναμη, στὸ ζήτημα αὐτό, γιὰ τοὺς ἀναγνῶστες τοῦ «Νουμᾶ».

Σεριὰτ ἢ *Σερὶ* θὰ πεῖ *Ἱερὸς Νόμος*, δηλ. Νομολογία ποὺ βασίζεται ἀπάνου στὸ Κοράνιο καὶ εἶναι ἡ ἐφαρμογή της δομένη στὰ χέρια μιᾶς τάξης ἀνθρώπων σοφολογιώτατων ποὺ τοὺς λένε Μου-

φτῆδες ἢ Καδῆδες· οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι τὸ αὐτὸς ἔφα» καὶ μποροῦμε νὰ τοὺς παραβάλουμε μὲ τοὺς Σοφιστὲς τῆς Ἑλλάδας στὴ Ρωμαιοκρατία. Αὐτοὶ ἔχοντας μοναδικὴ καὶ ἀτόλυτη δικαιοδοσία στὶς πνευματικὲς ὑποθέσεις τῶν πολιτῶν (γάμοι, διαζύγια, κληρονομίες κτλ.) εἶναι δικαιωματικῶς καὶ πρόεδροι τῶν πολιτικῆς φύσεως (ληψοδοσίας) δικαστηρίων. Στοὺς μικροὺς ὅμως δήμους ποὺ δὲ συφέρνει νὰ προεδρεύει ἕνας κοτζὰμ Σοφολογιώτατος, ἔχουν τὸ δικαίωμα ὅταν τοὺς τὸ ζητήσει ὁ ἕνας διάδικος ποὺ τοὺς πλερώνει παραμικρὰ πράματα στὸ *φανερό*, νὰ δίνουν τοὺς περίφημους φετφάδες τοὺς ὁποίους ὁ πρόεδρος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ σεβαστεῖ κ' ἔτσι ἀπὸ μακριὰ διευθύνουν τὴν πολιτικὴ Δικονομία κατὰ τὸ κέφι τους. Στοὺς *φετφάδες* δὲ γράφουν ὡρισμένα γιὰ τὴν ὑπόθεση ποὺ πρόκειται, παρὰ σοφίσματα παραβολὲς καὶ παραμύθια· ἕνας π.χ. περνώντας μὲ τὸ ζό του ἀπὸ γκρεμνοὺς καὶ κακοτοπιές, γιὰ νὰ μὴ γκρεμοτσακιστεῖ τὸ ζό του χαλάει τὸ ντουβάρι ἑνοῦ γειτονικοῦ κτήματος καὶ περνάει ἀπὸ μέσα τσαλαπατώντας καὶ χαλώντας τὴ σπορά του, ὁ νοικοκύρης τοῦ κάνει ἀγωγή· ἂν ὁ ἐναγόμενος πλερώσει στὸν Καδῆ θὰ πάρει φετφά, πὼς ὅταν ἕνα ἄλογο ἢ γιὰ νερὸ ἢ γιὰ κριθάρι βάλει τὸ κεφάλι του σ' ἕνα ξένο πιθάρι, κ' ὕστερα δὲν μπορεῖ νὰ τὸ βγάλει οὔτε μονάχο οὔτε μὲ τὴ βοήθεια τῶν γειτόνων, συφέρνει ἀντὶ νὰ κόψουμε τὸ λαιμὸ τοῦ ἀλόγου νὰ σπάσουμε τὸ πιθάρι καὶ νὰ λευτερώσουμε τὸ ζό· καὶ ὁ πρόεδρος μόλις τὸν διαβάσει φωνάζει : «τὰμ φετφα μπού», δηλ. πολὺ ἐπιτυχημένος αὐτὸς ὁ φετφᾶς, ὡραιότατη ἡ παρομοίωση καὶ καταδικάζει τὸ νοικοκύρη τοῦ κτήματος. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ οἱ «τσατὰλ φετφάδες», δηλ διφορούμενοι· αὐτὴ εἶναι ἐλάκερη ἡ Πυθία τῶν Δελφῶν «ἦξεις ἀφήξεις»· ἂν δηλ. ὁ νοικοκύρης τοῦ κτήματος πληρώσει κι αὐτὸς τὸν Καδῆ καὶ ζητήσει γιὰ λογαριασμό του βοήθεια, θὰ λάβει φετφά, πὼς ἂν τὸ πιθάρι εἶναι πολὺ καλὸ καὶ τἄλογο εἶναι ψορίμι, τότε συφέρνει νὰ κοπεῖ τἄλόγου ὁ λαιμὸς νὰ σωθεῖ τὸ πιθάρι· τότε ὁ πρόεδρος κάνει ὅ,τι θελήσει ὁ ἴδιος κ' ἔτσι οἱ διάδικοι βγαίνουν ἀπὸ τὴ δίκη ὁ καταδικασμένος ὁλόγυμνος καὶ ὁ κερδημένος μοναχὰ μὲ τὸ πουκάμισο.

Κατὰ τὸ Σεριάτ, ἡ γυναίκα εἶναι ἕνα ἀντικείμενο ποὺ ὁ ἄντρας μπορεῖ νὰ τὸ κυβερνήσει κατὰ τὸ κέφι του καὶ σύφωνα μὲ τὴν Ἱερὴ Λογικὴ ὅταν θὰ παντρεφτεῖ ἕνας πιστὸς μιὰ γυναίκα τῆς συφωνεῖ πρωτήτερα τὴν ἀποζημίωση ποὺ θὰ τῆς πληρώσει ὅταν θελήσει νὰ τὴν ἀφήσει καὶ σὲ κανένα δὲν ἔχει νὰ δώσει λόγο γιατὶ τὴν παρατάει· καὶ ἡ Ἱερὴ Λογικὴ τὸ βρίσκει δικαιότατο αὐτό, γιατὶ σοῦ λέει οἱ χανούμισες κρύβουντκι καὶ ὁ Τοῦρκος τὴν παίρνει στὰ σκοτεινά, χωρὶς νὰ τὴν ἰδεῖ, ἐνῶ ὁ Χριστιανὸς τὴ βλέπει τὴ γυναίκα πρὶν τὴν πάρει καὶ τὴν ξαναβλέπει καὶ τὴν ἐχτιμᾶ· καὶ τὸ φοβερώτερο ποὺ ἡ γυναίκα ποὺ τὴν χώρισε ὁ ἄντρας της δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ξαναπαντρευτεῖ ἐνόσω ὁ τύραννός της ποὺ πῆρε τώρα ἄλλη δὲν τῆς δώσει τὴν ἄδεια, φτάνει νὰ τῆς πλερώνει τὴ διατροφή της κάθε μῆνα.

Κατὰ τὴν ἴδια Λογική, ὁ ἄντρας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πάρει ὅσες πολλὲς γυναῖκες θελήσει μαζί, ἐνῶ ἡ γυναίκα εἶναι ὑποχρεωμένη μονάχα ἕνα ἄντρα νἄχει γιατί λέει, ἡ γυναίκα εἶναι ἕνα κιοῦπι ποὺ ἂν τὸ γιομίσεις μὲ νερὸ ἀπὸ 3—5 στάμνες δὲν μπορεῖς ὕστερα νὰ ξεχωρίσεις τῆς κάθε στάμνας τὸ νερό· ἔτσι καὶ τὰ παιδιὰ τῆς γυναίκας αὐτῆς δὲν μπορεῖ νὰ τὰ ὁρίσει κανεὶς ποιόν ἔχει πατέρα τὸ καθένα. Κατὰ τὸ Σερί, ὁ Τοῦρκος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πάρει μιὰ Χριστιανή, μὰ ὁ Χριστιανὸς δὲ μπορεῖ νὰ πάρει μιὰ Τουρκάλα, γιατὶ ὁ Τοῦρκος παραδέχεται τὸ Χριστὸ τῆς γυναίκας του γιὰ Προφήτη, ἐνῶ ὁ Χριστιανὸς δὲν παραδέχεται τὸ Μωάμεθ τῆς δικῆς του γυναίκας γιὰ προφήτη.

Τὴν ἴδια λογικὴ ἀκολουθεῖ τὸ Σεριὲτ καὶ στὰ κληρονομικὰ ζητήματα.

Μιὰ ἄλλη ἐντολὴ τοῦ Σερὶ μᾶς θυμίζει τὸ Μωσαϊκὸ νόμο ποὺ ταλαντίζει ὁ Χριστὸς λέγοντας πὼς ὅποιος πεῖ στὸν πατέρα ἢ μητέρα «Κορβὰν» δηλ. χάρισμα ὅτι σᾶς χρωστῶ, μπορεῖ νὰ μὴ γυρίσει νὰ κοιτάξει τοὺς γονιούς του καὶ δὲν ἔχει ἁμαρτία· ἔτσι λέγει καὶ τὸ Σερὶ πὼς ὅποιος δώσει σὲ διψασμένο σκυλὶ νερὸ νὰ πιεῖ, καὶ τὸν ἴδιο του πατέρα ἂν ἔχει σκοτώσει, τοῦ συχωριοῦνται οἱ ἁμαρτίες. Μὰ κεῖνο ποὺ ἀξίζει νὰ σημειώσουμε κ' ἐνδιαφέρνει πολὺ στὴν κρίσιμη αὐτὴ στιγμὴ τοῦ Τούρκικου Πολιτεύματος εἶναι μιὰ ἄλλη διάταξη ποὺ λέει : κάθε μὴ Μουσουλμάνος εἶναι Γκιαούρ (=ἄπιστος, ἄθεος) καὶ κάθε μὴ Τοῦρκος Κιαφὴρ (=χαμερπής, χτῆνος) καὶ ὅτι, Μουσουλμάνος ὑπερέχει ὅλους τοὺς ἀλλόθρησκους.

Τὸ Σύνταγμα ὅμως διατάζει καὶ κηρύττει τὰ ἀντίθετα : πὼς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι· Ἐλευθερία, Ἰσότης, Ἀδελφοσύνη. Ξαναδιαβάστε τώρα τὸν τελευταῖο Ἰραντὲ τοῦ Σουλτάνου ποὺ διατάζει τὴ νέα Κυβέρνηση τοῦ Τεφὴκ νὰ σεβαστεῖ τὸ *Σεριὰτ καὶ τὸ Σύνταγμα* καὶ μὴ γελάσετε καὶ μὴ μολογήσετε πώς ὁ Σουλτάνος εἶναι μεγάλος Διπλωμάτης.

ΤΟΥΡΚΟΜΕΡΙΤΗΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΓΙΑ ΤΟΝ Π. ΒΑΣΙΛΙΚΟ

Ἀγαπητὲ Νουμᾶ,

Ὁ λόγος γιὰ τὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ Πέτρου Βασιλικοῦ.

Μοῦ φαίνεται πὼς τὸ χαραχτηριστικὸ κάθε κριτικοῦ εἶναι νὰ ἐξηγῇ καθαρὰ καὶ νὰ καθορίζῃ κάθε του γνώμη καὶ κάθε συλλογισμὸ ποὺ πρωτοφέρνει. Κι αὐτό, ὄχι γιατὶ θέλω νὰ μικρύνω τὴν ἐχτίμηση ποὺ ἔχω γιὰ τὸ Βασιλικό, μὰ γιὰ νὰ μάθω τί σημαίνει *ποιητικὴ* καὶ τί *ἀντιποιητικὴ τάση*, κ' ὕστερα, ποιές εἶναι οἱ *ἀντιποιητικὲς τάσες* τοῦ Παλαμᾶ Ρωτῶ τὸν Πέτρο Βασιλικό, γιατί ἐχτὸς ποὺ αὐτὸς μοῦ ἔδοσε ἀφορμή, καταγίνεται κάπως ἀποκλειστικά, τώρα τελευταῖα, μὲ τὴν ποιητικὴ μας παραγωγή, γυρεύοντας νὰ ξαναφέρῃ στὶν ἴσιο δρόμο τὶς ἀποπλανημένες Μοῦσες. Ἄμποτε !

Π. ΦΛ.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Ὁ συνεργάτης μας Γιάννης Περγιαλίτης βγάζει σὲ λίγο τοὺς «Μύθους» του, δηλ. ἕνα βιβλιαράκι πολὺ χρήσιμο γιὰ τὰ παιδιά. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς δημοσιευτήκαν καὶ στὸ «Νουμᾶ». Τὸ καινούριο βιβλίο τοῦ Περγιαλίτη θὰ πουλιέται 2 δρ. καὶ 1 1)2 δρ. γιὰ τοὺς συνδρομητὲς τοῦ «Νουμᾶ».

— Ἀπὸ τἄλλο φύλλο θὰ δημοσιεύουμε ταχτικὰ στὸ «Νουμᾶ» τὰ «Βδομαδιάτικα χρονικὰ»—δηλ. μιὰ στήλη ποὺ θὰ κλείνει μέσα, σύντομα γραμένες, στὶς σπουδαιότερες εἰδήσες τῆς βδομάδας.

— Πολλοὶ φίλοι ἀπὸ τὸ Ἐξωτερικὸ μᾶς τὴ ζητήσανε αὐτὴ τὴ στήλη, γιατὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς συντρομητάδες μας τοῦ Ἐξωτερικοῦ δὲ διαβάζουν ἄλλη ρωμαΐκη φημερίδα ἐξὸν τὸ «Νουμᾶ».

— Δὲ μποροῦμε παρὰ νὰ συχαρεῦμε τοὺς δυὸ πολιτικοὺς ἀρθρογράφους τοῦ «Λαοῦ» τῆς Πόλης, τὸ Λ. Μ. καὶ τὸν Α. Π. Π. γιατὶ καὶ οἱ δυό τους σὲ σειρὰ ἄρθρα προμαντέψανε τὴ σημερνὴ πολιτικὴ κατάσταση τῆς Τουρκιᾶς.

— Ὁ Λ. Μ μάλιστα σ' ἕνα φωτεινό του ἄρθρο, δυὸ τρεῖς μέρες πρὶ γίνει τὸ ἀντινεοτουρκικὸ κίνημα, τὸ ὑπόδειξε καὶ τὸ προφητεψε. μπορεῖ νὰ πεῖ κανείς.

— Στὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κεριακῆς θἀρχινήσουμε μιὰ μελέτη τοῦ Πέτρου Βασιλικοῦ «Σοσιαλισμὸς καὶ Τέχνη, καὶ ὕστερ' ἀπὸ δυὸ φύλλα μιὰ μελέτη τοῦ Στέφανου Ραμᾶ «Ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση».

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ Μ. στὴ Λαμία. «Ταμπουρὰ καὶ Κόπανο» μπορεῖς νὰ ζητήσεις ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν κ. Πάλλη. στέλνοντάς του ἕνα δελτάρι στὸ ἀκόλουθο κατατόπι : Alex. Pallis Esq. Aigburth Drive Liverpool. Ὅταν θυμηθεῖς, στεῖλε μας καὶ τὴ συντρομή —*κ. Ν.* Στασ. στὴν Τρίπολη. Πρέπει νὰ σταλθεῖ μπροστὰ ἡ συντρομή. Ἔτσι γίνεται γενικὰ σὲ ὅλους.—*κ. Οἰκ.* στὸ Ἄργος. Σοῦ γράψαμε καὶ σοῦ ξαναγράψαμε, μὰ δὲ μᾶς ἀπάντησες. Γιατί ; Ὡ,τότο τὸ φύλλο ταχτικὰ τὸ λαβαίνεις, τρία περίπου χρόνια τώρα, ἀπὸ τότε ποὺ μᾶς παράγγειλες, μέσο τοῦ φίλου Βαρ. νὰ σὲ γράψουμε συντρομητή.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἔντοκοι καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζιτικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσὸν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερλίνας ἀποδοτέας εἰς ὡρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς.

Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατάθεσις εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὄψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὁμολογιούχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπέζης.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1 1)2	τοῖς	ο)ο	κατ'	ἔτος	διὰ	καταθέσεις	6 μην.
2	»	»	»	»	»	»	1 ἐτ.
2 1)2	»	»	»	»	»	»	2 ἐτ.
3	»	»	»	»	»	»	4 ἐτ
4	»	»	»	»	»	»	5 ετ.

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100.000 !

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἕκαστον γραμμάτιον ἰσχῦον διὰ τὴν κλήρωσιν 26 (9 Μαΐου) Ἀπριλίου 1909 τιμᾶται ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς.

ΚΕΡΔΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ :

ΜΕΓΑ ΚΕΡΔΟΣ	ἐκ δραχ.	**100,000**
1 Κέρδος	» »	**25,000**
1 κέρδος	» »	**10,000**
3 Κέρδη	» »	**5,000**
5 Κέρδη	» »	**1,000**
118 Κέρδη	» »	**100**
537 Κέρδη	» »	**50**
1000 ἐν ὅλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν.....		**225,000**

Γραμμάτια πωλοῦνται. Εἰς τὰ ὑπουργεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπέζας, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ σταθμάρχας τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων πρὸς **δραχ. μίαν** ἕκαστον γραμμάτιον, ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἡ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ **Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας.**

Ὁ διευθύνων τμηματάρχης
Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ